

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

HANA DAGOSTIN

FILMSKA ZBIRKA GRADSKE KNJIŽNICE RIJEKA:

Zadovoljstvo korisnika i učestalost korištenja

Diplomski rad

Mentorica: dr.sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, 2017.

Sadržaj

1. UVOD	2
2. DEFINICIJA AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE GRAĐE	4
3. PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA	7
3.1. PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA U SVIJETU	7
3.2. PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA U HRVATSKOJ	8
3.3. PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U GRADSKOJ KNJIŽNICI RIJEKA	10
4. KARAKTERISTIKE AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI	13
4.1. AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE ZBIRKE U NARODNIM KNJIŽNICAMA	13
4.2. KNJIŽNIČAR I IZGRADNJA AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE ZBIRKE	16
4.4. ZAKONSKA I PODZAKONSKA REGULATIVA I ZAŠTITA AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE GRAĐE	18
5. FILMSKE ZBIRKE U HRVATSKIM NARODNIM KNJIŽNICAMA	21
5.1. STANJE FILMSKIH ZBIRKI U HRVATSKIM NARODNIM KNJIŽNICAMA	21
5.2. KORISNICI FILMSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA	23
5.3. FILMSKA ZBIRKA GRADSKOJ KNJIŽNICI RIJEKA - OGRANCI ZAMET I DRENOVA	24
6. ISTRAŽIVANJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA I UČESTALOST KORIŠTENJA FILMSKOM ZBIRKOM GRADSKOJ KNJIŽNICI RIJEKA	27
6.1. CILJ ISTRAŽIVANJA ZADOVOLJSTVA KORISNIKA I UČESTALOST KORIŠTENJA FILMSKOM ZBIRKOM GRADSKOJ KNJIŽNICI RIJEKA	27
6.1.1. METODOLOGIJA I UZORAK ISTRAŽIVANJA	27
6.1.2. REZULTATI	28
6.2. ANALIZA POSUDBE FILMSKE GRAĐE IZ KNJIŽNIČNOG PROGRAMA ZAKI	39
6.2.2. STATISTIČKI PODACI POSUDBE U OGRANCIMA GRADSKOJ KNJIŽNICI RIJEKA ZAMET I DRENOVA	39
6.3. ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA	41
7. ZAKLJUČAK	42
LITERATURA	43
FOTOGRAFIJE	46
GRAFIKONI	47
PRILOG 1. ANKETNI UPITNIK	48
SAŽETAK	52

SUMMARY	52
BIOGRAFSKA NATUKNICA.....	53

1. UVOD

U ovom će se diplomskom radu istražiti razina zadovoljstva korisnika te učestalost korištenja filmske zbirke na primjeru Gradske knjižnice Rijeka, s obzirom da su to pokazatelji kvalitete odnosno korisnosti neke knjižnične usluge. O filmskim zbirkama u domaćoj literaturi nema puno riječi, iako su danas prisutne u svim narodnim knjižnicama, stoga će se u radu govoriti i općenito o filmskim zbirkama u narodnim knjižnicama, odnosno audiovizualnim i multimedijским zbirkama u narodnim knjižnicama, kojih su filmske zbirke dio.

U prvom dijelu rada će se definirati filmskoj zbirci nadređeni pojmovi *audiovizualna* i *multimedijška zbirka*, te *elektronička građa*, s obzirom da filmska zbirka spada u tu vrstu građe.

Nakon toga dat će se pregled povijesti audiovizualnih i multimedijških zbirki u svijetu, od kraja 19. st otkad datira razvoj zbirki neknjižne građe, preko zvučnih zbirki od kojih je prva formirana 1913., do prvih filmskih zbirki nastalih 1970-ih s procvatom video tehnike.

Pregled povijesti audiovizualnih i multimedijških zbirki prati se nadalje u Hrvatskoj, gdje se diskoteke i fonoteke otvorenog tipa u narodnim knjižnicama osnivaju šezdesetih godina 20. st., a nakon razdoblja stagnacije 1990. slijedi novi zamah trenda otvaranja odjela i zbirki s novim medijima (uz iznimku Audiovizualnog odjela Gradske knjižnice Ante Kovačića u Zaprešiću, otvorenog 1986.)

Na kraju tog poglavlja dat će se pregled povijesti audiovizualnih i multimedijških zbirki u Gradskoj knjižnici Rijeka. Razvoj se prati od svojih početaka, kada se kroz pokušaj osnivanja glazbenog odjela početkom pedesetih godina prošlog stoljeća javlja težnja za uvrštavanjem novih medija, pa do devedesetih godina 20. st. koje znače prekretnicu – nabavljaju se i prvi CD-ROM-ovi i glazbeni CD-i, a od 2004. započela je i nabava filmova na DVD-u.

Nakon toga, bit će riječi o karakteristikama audiovizualnih i multimedijских zbirki, knjižničaru i njegovoj ulozi u izgradnji tih zbirki, a dotaknut će se i pitanja katalogizacije te zakonske regulative takve građe. Zatim će biti riječi o filmskim zbirkama u hrvatskim narodnim knjižnicama te korisnicima filmskih zbirki u narodnim knjižnicama, gdje će se između ostalog prikazati i uvidi i rezultati istraživanja prezentirani u doktorskom radu Mirka Duića *Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama*, što će biti uvod za istraživanje u sljedećem dijelu rada.

Istraživanje zadovoljstva korisnika filmskom zbirkom i učestalosti njezina korištenja provest će se metodom anketnog upitnika na ograncima Gradske knjižnice Rijeka Zamet i Drenova. Rezultati bi mogli poslužiti kao smjernice za daljnji razvoj i izgradnju filmske zbirke u Grdskoj knjižnici Rijeka, i kao segment za nastavak istraživanja filmskih zbirki. Također, osim anketnih upitnikom, učestalost korištenja filmske zbirke bit će u radu prikazana i statističkim podacima iz knjižničnog programa *Zaki* o posudbi filmske građe za 2014., 2015. i 2016. godinu na ograncima Gradske knjižnice Rijeka Zamet i Drenova.

2. DEFINICIJA AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE GRAĐE

Smjernice za audiovizualnu i multimedijску граđu u knjižnicama i drugim ustanovama definiraju *audiovizualnu граđu* kao „svaku snimku zvuka i/ili pokretne i/ili nepokretne slike. *Multimedija* sadrži dva ili više audiovizualna izričaja, npr. zvuk i sliku, tekst i animiranu grafiku. Interaktivna multimedija je ona multimedija kod koje korisnik kontrolira slijed i/ili način njezina prezentiranja.“¹

Hrvatska enciklopedija pak audiovizualnu граđu definira kao vrstu neknjižne грађе koja se koristi samo uz pomoć određene naprave (primjerice, projektor, čitač, naprava za povećavanje itd.), a u širu uporabu ulazi nakon 2. svj. rata. U audiovizualnu граđu spadaju filmovi (filmske kasete, kutije, kolutovi i petlje), mikrooblici (mikrofilmovi, mikrolistići), videosnimke, vizualne projekcije (dijafilmovi, dijapozitivi, prozirnice, stereografi, mikroskopski preparati) i zvučne snimke (gramofonske ploče, kompaktni diskovi, magnetofonske vrpce, zvučne kasete i zvučne kutije). Danas su audiovizualna djela često dijelovi multimedijske грађе. Autorskim pravima na audiovizualnu граđu u Hrvatskoj se bavi Društvo za zaštitu audiovizualnih djela.²

Prema Pojmovniku *ISBD: Međunarodni standardni bibliografski opis*, audiovizualna граđa (*audiovisual resource*) je jedinica грађе na mediju koji povezuje zvuk s vizualnim prikazom, primjerice, film ili videosnimka i zvučni zapis.³ *Multimedijска граđa* (*multimedia resource*) je jedinica грађе s dva ili više različitih medija ili oblika istog medija te je najčešće namijenjena korištenju kao cjelina.⁴ *Elektronička граđa* (*electronic resource*) je jedinica грађе čije je osnovno obilježje da se sastoji od грађе kojom upravlja računalo. Elektronička граđa uključuje граđu koja zahtijeva uporabu vanjskih uređaja (npr. čitač CD-ROM-a) spojenih s računalom. Elektronička граđa obuhvaća dvije vrste грађе: podatke (brojeve, slova, sliku,

---

¹ Smjernice za audiovizualnu i multimedijскую граđu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu граđu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str.9.

² Audiovizualna граđa. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2016.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4565> (25.12.2016.)

³ ISBD : međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014., str.299.

⁴ ISBD : međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014., str. 310.

zvuk itd.) i programe (naredbe ili upute za korištenje), a mogu uključivati i elektroničke podatke i programe (npr. obrazovni softver s tekстом). Definicija se primjenjuje na građu koja je opće dostupna, proizvedena za ograničeno raspačavanje, koja se dostavlja na zahtjev uz naplatu i koja se izrađuje po narudžbi.⁵

U inozemnoj literaturi, pojam *audiovizualni dokument* je u bibliotekarstvu i informacijskim znanostima povezan s terminom *medij*. Tako i *Dictionary for Library and Information Science* definira pojam *audiovizual (audiovisual/AV)* slično kao u Pojmovniku *ISBD: Međunarodni standardni bibliografski opis* kao rad na mediju koji spaja zvuk i sliku, primjerice, film ili video s glazbom, ili prezentaciju s glazbom. *Medij (media)* je generički termin za netiskanu knjižničnu građu (filmovi, dijapozitivi, video snimke, zvučne snimke, CD-ROM-ovi, elektronički čitljivi podaci, kompjuterski softver itd.), a u širem smislu medij je materijal s informacijskim sadržajem u bilo kojem formatu. Pojam medij se odnosi i na sve kanale emitiranja informacije (radio, televizija, internet).⁶

Concise Dictionary of Library and Information Science nudi ovakvu definiciju: „Audiovizualna građa (*audiovisual material*) je vrsta građe koja nije potpuno ovisna o tiskanim riječima da prenese značenje, jer upotrebljava audio i video formate. Većina audiovizualnih materijala treba neku vrstu opreme da bi se koristila.“⁷ Isti izvor definira *multimediju (multimedia)* kao kombinaciju dvaju ili više medija (tekst, grafika, zvuk, animacija, video itd.) koja se koristi kao računalna aplikacija ili podatkovni dokument poput online enciklopedije, kompjuterske igre ili web stranice. Multimedijske aplikacije su često interaktivne te kao takve sinonim s terminom elektronička građa (*digital media*). U širem smislu, multimedija je bilo koji program, prezentacija ili računalna aplikacija u kojoj se dva ili više medija koriste simultano.⁸ Multimedijsku jedinicu (*multimedia item*) definira kao vrstu građe koja se sastoji od dvije ili više kategorije medija od kojih nijedan ne dominira.⁹

⁵ ISBD : međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014., str. 301.-302.

⁶ Audiovisual/AV. // ABC-CLIO. Online Dictionary for Library and Information Science. http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_A.aspx (25.12.2016.)

⁷ Audiovisual material. // Keenan, Stella; Johnston Colin. Concise Dictionary of Library and Information Science. K.G. Saur Verlag: Munchen, 2000. <https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=qnAWqvt0iygC&oi=fnd&pg=PA1&dq=glossary+of+library+and+in+formation+science&ots=BErv5fUWj0&sig=v6YKIT4o9f31XleoBA-#v=onepage&q=glossary%20of%20library%20and%20information%20science&f=false> (25.12.2016.)

⁸ Multimedia. // ABC-CLIO. Online Dictionary for Library and Information Science. http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_m.aspx (27.2.2017.)

⁹ Multimedia item. // ABC-CLIO. Online Dictionary for Library and Information Science. (27.02.2017.)

Za danas uvriježeni termin *neknjižna građa* (u koju spadaju audiovizualna i multimedijaska građa) rjeđe se koristi termin *nekonvencionalna građa*. Aleksandar Stipčević smatra da je, iako prihvaćen među knjižničarima, termin *neknjižna građa* neprikladan te da je termin *nekonvencionalna građa* točniji za opis cijele te skupne građe.¹⁰ Zbirke nosača zvuka i slike do osamdesetih godina 20. st. nazivale su se *diskotekama*.¹¹ Za zbirku zvukovnih zapisa (gramofonskih ploča, kasete, diskova ili magnetofonskih vrpca) koristio se naziv *fonoteka*.¹²

---

¹⁰ Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Drugo, prošireno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Matica Hrvatska, 2006., str.714.

¹¹ Cej, Višnja; Grašić-Kvesić, Tea; Silić, Tomislav. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str.148.

¹² Hrvatski leksikon. <http://www.hrleksikon.info/definicija/fonoteka.html> (28.12.2016.)

3. PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA

3.1. PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA U SVIJETU

Isključujući zemljopisne karte, planove, rukopise, izvještaje i umjetničke slike, audiovizualna se građa može pratiti od pojave fotografije – 1841. (Henry Fox Talbot), izuma fonografa (T. A. Edison, 1877.) i gramofona (Berliner, 1887.) te prvog filma (Lumiere, 1895.)¹³. Razvoj audiovizualnih knjižničnih zbirki datira na kraj 19. st., kada se razvija muzikologija te u knjižnicu počinju stizati i tiskane muzikalije, najprije u SAD-u, a od 1852. u Europi.¹⁴ Krajem 19. st. narodne knjižnice počinju zauzimati važno mjesto u društvu, jer za razliku od nacionalnih, sveučilišnih i specijalnih knjižnica kao mjesta obrazovanja znanstvenih elita, narodne knjižnice postaju otvorene širokoj masi uz minimalnu nakladnu ili besplatno,¹⁵ te su postale važno mjesto širenja prosvjete i kulture među širokim narodnim slojevima.¹⁶

Zvučni su zapisi prvi put postali knjižnična građa u narodnoj knjižnici još 1913. u St. Paulu u Minnesoti, a do 1950. već je 50 narodnih knjižnica, odnosno mreža narodnih knjižnica posuđivalo ovu građu. Iako je već 1912. Narodna knjižnica Clevelanda osnovala svoj Film Bureau, film nije šire zastupljen. Knjižnice počinju stvarati obrazovne videoteke ranih 70-ih, a osamdesetih godina posudba videokaseta i u javnim knjižnicama doživljava kulminaciju.¹⁷

Filmska se građa počinje sustavno skupljati tek u tridesetim godinama 20. st. jer su se tada počeli osnivati najveći filmski arhivi u Parizu, Londonu, Berlinu, Moskvi, New Yorku i drugim gradovima. Iz tog razloga je sačuvano manje od 10 % svjetske baštine iz pionirskog

---

¹³ Nekonvencionalna građa u bibliotekama / redakcija Veseljko Velčić...[et al]. Zagreb : Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, 1991. str.8.

¹⁴ Cej, Višnja; Grašić-Kvesić, Tea; Silić, Tomislav. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str. 148.

¹⁵ Pelc, Milan. Pismo – knjiga – slika : uvod u povijest informacijske kulture. Zagreb : Golden Marketing, 2002., str.185.

¹⁶ Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Drugo, prošireno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Matica Hrvatska, 2006., str.707.

¹⁷ Pinion, Catherine. Video home lending service in public libraries. Audiovisual librarian IX (1983), 1. Citirano prema: Nekonvencionalna građa u bibliotekama / redakcija Veseljko Velčić...[et al]. Zagreb : Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, 1991. str.8.

razdoblja kinematografije.¹⁸ U UNESCO-ovu *Manifestu za narodne knjižnice* još je 1972. istaknuta potreba za audiovizualnom građom u narodnim knjižnicama, kako na odjelima za odrasle tako i na odjelima za djecu, te je 1982. nakon osnivanja Okruglog stola o audiovizualnoj građi u sklopu IFLA-e (International Federation of Library Associations and Institutions - Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova) nastalo prvo izdanje IFLA-inih *Smjernica za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama*.¹⁹

3.2 PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj se diskoteke i fonoteke narodnih knjižnica osnivaju šezdesetih godina 20.st., a najstarija diskoteka osnovana je u Gradskoj knjižnici Zagreb. Nakon toga, diskoteke su otvorene u zagrebačkim knjižnicama Medveščak i Donji grad te u Gradskoj knjižnici Rijeka. Treba napomenuti da je diskoteka bilo i prije, ali zatvorenog tipa, poput one koja nastaje 1959. pri Savezu slijepih u Zagrebu, gdje poslije nastaje Hrvatska knjižnica za slijepe koja i danas uspješno djeluje. Diskoteku zatvorenog tipa imala je i tadašnja Radiotelevizija Zagreb, (današnja HRT), Etnografski muzej te Institut za narodnu umjetnost.²⁰ Nakon toga, diskoteke se 1965. otvaraju u sklopu narodnih knjižnica u Bjelovaru, Osijeku, Vinkovcima, Karlovcu i Knjižnici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu.²¹ U Hrvatskoj se tako diskoteke otvaraju relativno kasno u odnosu na svijet, o čemu svjedoči i podatak da se u Zakonu o bibliotekama iz 1960. ne spominje mogućnost da knjižnice skupljaju i posuđuju diskotečnu građu. Kasnije je Zakon

---

¹⁸ Kukuljica, Mato. Aktualni problemi u zaštiti i restauraciji filmskog gradiva. // Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova / uredila Sanja Vukasović-Rogač. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2010., str. 48.

¹⁹ Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str. 7.

²⁰ Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj : od početaka do današnjih dana. Zagreb : Školska knjiga, 2015. , str.250.

²¹ Cej, Višnja; Grašić-Kvesić, Tea; Silić, Tomislav. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str. 149.

nadopunjen, te je tako krenuo novi oblik djelatnosti narodnih knjižnica prema korisnicima, vezan uz tehnologiju zvuka i novog medija, odnosno nositelja zvuka. S vremenom će to postati važan i poseban oblik djelatnosti narodnih knjižnica prema korisnicima, sve do najnovijih nosača zvuka – CD-a i DVD-a.²²

Nakon razdoblja stagnacije, iza 1990. slijedi novi zamah trenda otvaranja odjela i zbirki s novim medijima, uz iznimku Audiovizualnog odjela Gradske knjižnice Ante Kovačića u Zaprešiću otvorenog 1986. Prva knjižnica koja je osnovala samostalni odjel s audiovizualnom zbirkom je Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić u Zagrebu, nakon čega slijede otvaranja odjela s audiovizualnim i multimedijским zbirkama u mnogim zagrebačkim i hrvatskim knjižnicama – Knjižnici Tina Ujevića (1993.), Gradskoj knjižnici Zadar (1999.), Knjižnici Augusta Cesarca (2000.), Knjižnici Silvija Strahimira Kranjčevića (2003.), Knjižnici Dubrava (2006.) i mnoge druge.²³

Audiovizualni odjeli u knjižnicama opremljeni su mnogim tehničkim pomagalicama za reprodukciju zvuka i slike, a mnoga od tih pomagala u 21. st. zamjenjuju računala, čije mogućnosti ubrzavaju preobrazbu knjižnice – iz institucije za čuvanje i davanje knjižnične građe korisnicima na korištenje – u kompjuterizirani multimedijски centar te u jednu od najvažnijih karika u integriranom sustavu informiranja.²⁴

---

²² Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj : od početaka do današnjih dana. Zagreb : Školska knjiga, 2015. , str.251.

²³ V. Cej, T. Grašić-Kvesić, T. Silić. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str. 149.

²⁴ Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Drugo, prošireno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Matica Hrvatska, 2006., str.717.

3.3. PREGLED POVIJESTI AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI U GRADSKOJ KNJIŽNICI RIJEKA

U Gradskoj knjižnici Rijeka se početkom pedesetih godina prošlog stoljeća javlja težnja za uvrštavanjem novih medija, i to kroz pokušaj osnivanja glazbenog odjela.²⁵ Redovan rad knjižnice dopunjen je raznim kulturnim aktivnostima. Tijekom 1954. i 1955. u prostorijama čitaonice organiziraju se glazbene večeri, kao i večeri mladih riječkih literata – učenika srednjih škola.²⁶ U prostoru čitaonice tadašnje Gradske biblioteke Sušak organizirali su se jednosatni glazbeni programi četvrtkom uvečer. U planu je bilo i otvaranje glazbene slušaonice pa je stoga nabavljeno 250 ploča klasične glazbe za slušanje i posudbu, no od ideje se odustalo zbog prostornih uvjeta. Nakon toga je prostor prenamijenjen za smještaj knjižne građe. Tadašnja Gradska biblioteka Rijeka spomenuta je u članku Aleksandra Stipčevića 1962. godine kao jedna od tek nekoliko knjižnica koja ima i diskoteku, od kojih su ostale bile zagrebačke.

U Dječjoj knjižnici Sušak su se od 1958. godine prikazivali dijapozitivi, a šezdesetih u Dječjoj knjižnici *Beli kamik* započinje i prikazivanje filmova na dijaprojektoru.²⁷ Gradska biblioteka Rijeka 1966. dobiva novi prostor Palače Modello i tu se objedinjavaju fondovi Gradske biblioteke Sušak i Narodne čitaonice. Ponovno dolazi do pokušaja osnivanja glazbenog odjela sa slušaonicom, nabavlja se 810 gramofonskih ploča, izrađuje katalog, a od Muzičke naklade u Zagrebu Gradska biblioteka Rijeka dobiva 550 primjeraka notnih zapisa. Međutim, umjesto glazbenog odjela, 1967. u istom se prostoru otvara Dječja knjižnica Stari grad. Početkom sedamdesetih se u programima s djecom počinju koristiti televizor i tv-emisije u edukativne svrhe, a početkom osamdesetih nabavljaju se prva glazbena linija i videorekorder. Tih godina knjižnica se više posvećuje osuvremenjivanju poslovanja nego njihovoj primjeni u radu s korisnicima, te se 1989. uvodi računalni program *Medved* za stručnu obradu građe, a od 1993. kreće računalna cirkulacija.

---

²⁵ Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 49.

²⁶ Šupraha-Perišić, Milka. Gradska biblioteka Sušak: 1930.-1962. // Gradska knjižnica Rijeka 1849.-1930.-1962.-2000. / uredila Tatjana Aparac-Jelušić. Rijeka : Gradska knjižnica Rijeka, 2000., str.81.

²⁷ Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006.,str. 49.

Devedesete godine znače prekretnicu u primjeni novih tehnologija i medija. Započinje kontinuirana planska nabava i uvođenje novih usluga za korisnike. Tako se 1994. nabavljaju i prvi CD-ROM-ovi, zatim 1995. glazbeni CD-i za programe Dječjeg odjela *Stribor*, a iste godine knjižnica svojim korisnicima omogućuje pristup internetu preko mreže *Carnet*. Od 2004. započela je i nabava filmova na DVD-u.²⁸ U Dječjem odjelu *Stribor* su se od njegova otvaranja 1995. koristile videokasete obrazovnog i zabavnog sadržaja (opća enciklopedijska područja, zavičajna područja, povijesna tematika, medicinske teme te odgojno-obrazovna područja iz hrvatskog jezika, prirode, kemije, biologije itd.), uglavnom prigodom organiziranih posjeta razreda. Nastavnici u suradnji s knjižničarima biraju onaj sadržaj koji prati školski program, primjerice hrvatskog jezika i prirode za niže razrede osnovnih škola. Osim toga, kasete zabavnog sadržaja (animirani i igrani filmovi) prikazuju se za vrijeme školskih praznika, čime se knjižnica aktivno uključuje u osmišljavanje slobodnog vremena djece i mladih. Najgledaniji su animirani sinkronizirani filmovi kao i domaći igrani filmovi prema literarnom predlošku, a godišnje se organizira oko 80 do 100 projekcija. Ovi programi dovode u knjižnicu nove korisnike.²⁹

CD-ROM-ovi se nabavljaju zbog potrebe za ažurnijim referentnim informacijama ali i zbog nedostatka prostora za smještaj istovrsne građe na klasičnom mediju. Stoga se prvo nabavljaju većinom referentni izvori općih informacija i pojedinih znanstvenih i stručnih područja, kao što su opće enciklopedije, stručne enciklopedije, leksikoni i priručnici, bibliografije, atlasi, adresari, godišnjaci i almanasi. Izbor se širi djelima zavičajne tematike, lijepe književnosti, edukativnim sadržajima, turističkim vodičima te posebnim skupinama poput priloga časopisima te multimedijским paketima za učenje stranih jezika.³⁰

Na poticaj međunarodne suradnje s knjižnicom Bibliothèque public d'information – Centar *George Pompidou* iz Pariza, godine 2001. u Gradskoj knjižnici Rijeka osnovan je Odjel za samoučenje stranih jezika, opremljen sa šest korisničkih računala na kojima se koriste

---

²⁸ Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 50.

²⁹ Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 51.

³⁰ Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 51.-52.

multimedijski paketi za učenje jezika, s pristupom internetu i opremom za audio-metodu na jednom korisničkom mjestu. Za ovaj projekt dobivena je i novčana podrška preko natječaja Open Society Instituta iz Budimpešte. Uslugu učenja trideset različitih jezika u 2003. g. koristili najviše stariji osnovnoškolci, zaposlenici, mlađi osnovnoškolci, studenti i nezaposleni.

Što se tiče pristupa internetu, Gradska knjižnica Rijeka je 1995. bila među prvim narodnim knjižnicama koje su svojim korisnicima omogućila besplatno korištenje interneta preko mreže CARNET, ali i korištenje dostupnih online baza podataka (primjerice OVID i EBSCO). Bilo je to prvo javno mjesto u gradu s dostupnim internetom te je knjižnica na taj način dobila nove korisnike. Uz edukaciju vlastitih djelatnika, Gradska knjižnica Rijeka je i educirala i pojedine skupine korisnika (srednjoškolce, umirovljenike, knjižničare narodnih i školskih knjižnica).³¹ Nova glazbena zbirka osnovana je na Odjelu Turnić 2003., prvi su glazbeni CD-i za ovaj odjel nabavljeni još 1999. godine, te su 2006. u glazbenoj zbirci bila 1443 glazbena CD-a. Korisnici su ovu uslugu dočekali sa zadovoljstvom.³² S obzirom da je trebala biti izgrađena nova zgrada Gradske knjižnice Rijeka, planiralo se na nivou cijele knjižnice integrirati neknjižnu i knjižnu građu prema sadržajnim, odnosno tematskim cjelinama. Trebao je biti osnovan i Odjel za glazbu i film s audio-građom (glazbeni CD-i i sl.), filmskom građom (videokasete i DVD-i), notnim materijalima, knjigama i časopisima iz područja glazbe i filma, no s obzirom da nova zgrada nije izgrađena, odjel nije osnovan.³³

---

³¹ Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 55.-56.

³² Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 57.-58.

³³ Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik/ priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 58.

4. KARAKTERISTIKE AUDIOVIZUALNIH I MULTIMEDIJSKIH ZBIRKI

4.1. AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE ZBIRKE U NARODNIM KNJIŽNICAMA

Sloboda, napredak i razvitak društva i pojedinaca temeljne su ljudske vrijednosti, koje se mogu ostvariti samo ako se omogući dobro obaviještenim građanima da primjenjuju svoja demokratska prava i igraju aktivnu ulogu u društvu, a to ovisi o obrazovanju te slobodnom i neograničenom pristupu znanju, misli, kulturi i obavijestima. Mjesni pristup znanju je upravo narodna knjižnica, koja je, prema manifestu UNESCO-a „mjesno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i obavijesti. Službe se narodne knjižnice zasnivaju na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj.”³⁴ Upravo je UNESCO učinio puno na isticanju uloge narodnih knjižnica u društvu, s obzirom da im je već u manifestu iz 1972. dodijelio važnu ulogu u suvremenom svijetu.³⁵ Glavne su djelatnosti narodne knjižnice pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima i time se zadovoljavaju obrazovne, informacijske potrebe i potrebe za osobnim razvojem (kao i raznodom te slobodnim vremenom) pojedinaca i grupa.³⁶

Da bi suvremene narodne knjižnice bile razvijale napredno društvo i demokraciju trebaju sadržavati aktualne i bogate zbirke svih vrsta građe, praktično smještene i pristupačne knjižnične zgrade, dobro organizirane i označene prostore, kao i opremu na tehničkoj razini, osposobljeno, stručno i uslužno osoblje te korisnicima prilagođeno radno vrijeme.³⁷ Osim što narodna knjižnica treba imati široki raspon građe u različitim oblicima i broju, treba pratiti i nove oblike građe kao i nove načine pristupa informacijama.³⁸

---

³⁴ UNESCO-v manifest za narodne knjižnice, 1994.

http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (17.01.2017.)

³⁵ Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Drugo, prošireno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Matica Hrvatska, 2006., str.707.

³⁶ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., Str. 15.

³⁷ V. Cej, T. Grašić-Kvesić, T. Silić. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str.147.

³⁸ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.,str. 68.

U zadnjih nešto više od sto godina sve veća količina informacija proizvedena je na čitavom nizu audiovizualnih i elektroničkih formata. Ukupno vrijeme svih materijala koji su do danas snimljeni iznosi otprilike nekoliko stotina milijuna sati, a očekuje se da će i dalje rasti. Audiovizualni mediji su danas nezamjenjiv dio naše kulturne baštine, jer slika i zvuk prenose informaciju izravno putem osjetila, brzinom i snagom detalja neusporedivim s tekstualnim opisom. „Glazba, snimka izravnog govora i ikoničke slike posjeduju emocionalnu snagu koja se obraća našoj duši, utječe na naše raspoloženje, mijenja naše stavove i čvrsto bilježi stvari u našem pamćenju.“³⁹ Audiovizualna građa tako ulazi u sve vrste knjižnica, jer se pokazalo da informacijske i komunikacijske tehnologije brišu tradicionalne razlike između narodnih, visokoškolskih, nacionalnih i specijalnih knjižnica u pogledu rukovanja i pristupa različitim vrstama medija.⁴⁰ Pristup audiovizualnoj građi treba biti otvoren jednako kao i pristup tiskanoj građi. Raznolikost medija u društvu treba se odražavati u uslugama što ih knjižnice nude svojim korisnicima.

Važno je za knjižnice da informacije trebaju biti osigurane u onim formatima koji najviše odgovaraju potrebama svih korisnika zajednice. Upravo je audiovizualna građa važna za one skupine koje se ne mogu ili ne žele služiti tiskanom građom. U zemljama u razvoju čiju osnovu komunikacije čine usmeni i vizualni izričaji, neophodno je osigurati audiovizualnu opremu i građu. Potreba za slikama, filmovima i zvukom na tradicionalnijim neelektroničkim audiovizualnim nosačima postoji, iako internet nudi nove mogućnosti. Multimedija i informacije kojima se pristupa putem računala pridonijeli su velikom porastu audiovizualne građe u knjižnicama.⁴¹ Za mnoge svrhe tekstualni sadržaji nisu najučinkovitiji ili najprimjereniji način prenošenja pojedine poruke. Za učenje, istraživanje i rekreaciju sve više ljudi smatra prikladnim i korisnim zbirke audiovizualne građe.⁴²

---

³⁹ Royan, Bruce. Audiovizualna građa i nasljeđe. // Audiovizualna građa i nasljeđe : zbornik radova / uredila Sanja Vukasović-Rogač. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010. , str. 19.

⁴⁰ Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str.7.

⁴¹ Smjernice za audiovizualnu i multimedijскую građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str.8.

⁴² Evans, E. G.; Saponaro, M. Z. Developing library and information center collections. Libraries Unlimited, 2005., str.207. Citirano prema : Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.50.

U nastojanju da se prati razvoj navedene građe, Bibliothèque nationale de France utvrdila je nekoliko razlikovnih tipova građe koji se međusobno preklapaju u raznim kombinacijama. Multimedijska i elektronička građa zahtijeva uvođenje novih vrsta građe i novih načina njihove uporabe (učenje, igra, alat, komunikacija...). Ti novi načini uporabe neobični su za knjižnično okruženje, te ujedno predstavljaju i novo područje suvremenih istraživanja.⁴³

U Smjernicama za audiovizualnu i multimedijsku građu u knjižnicama i drugim ustanovama stoji da audiovizualna i multimedijska građa treba biti sastavni dio nacionalnih bibliografija. Osim toga, ta građa zbog svojih karakteristika podliježe posebnim pravilima za katalogizaciju. Organizacije kao što su IFLA, FIAF (International Federation of Film Archives – Međunarodno udruženje filmskih arhiva), IASA (International Association of Sound and Audiovisual Archives – Međunarodno društvo zvučnih arhiva) i druge uložile su velike napore u postavljanje pravila za katalogizaciju obiju vrsta građe. Preporuča se da se kataložna i bibliografska praksa svake knjižnice treba oslanjati na zajedničke i priznate standarde, a u složenom radu na indeksiranju te građe treba koristiti zajednička pravila predmetnog označivanja. Audiovizualnu i multimedijsku građu treba uključiti u opći katalog knjižnice kako bi se korisnicima pružilo što više informacija, te razmotriti i dodatne, zasebne pristupnice za audiovizualnu i multimedijsku građu. Kataložne jedinice moraju sadržavati i tehničke podatke i podatke o pravnim aspektima korištenja. Ponekad se uz pomoć zasebnog audiovizualnog i multimedijskog kataloga korisnicima može olakšati pristup.⁴⁴

---

⁴³ Miura, Gregory. Izvan granica tradicionalnog nasljeđa : kako omogućiti trajni pristup multimedijskim sadržajima kroz postupke emulacije i kontekstualizacije. // Audiovizualna građa i nasljeđe : zbornik radova / uredila Sanja Vukasović- Rogač . Zagreb : 2010., str.40.

⁴⁴ Smjernice za audiovizualnu i multimedijsku građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str. 13.

4.2 KNJIŽNIČAR I IZGRADNJA AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE ZBIRKE

Audiovizualna i multimedijaska građa ne smiju se smatrati dodatnom luksuznom građom, već nužnom komponentom jedinstvene knjižnične usluge, a njezin opseg ovisi o potrebama korisnika, opsegu aktivnosti i zadaćama knjižnice.⁴⁵

No bez obzira na ovaj stav iskazan u *Smjernicama za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama*, neknjižna građa, kao i medijsko knjižničarstvo, kroz 20. st. neprestano doživljavaju predrasude i suprotstavljanje, za razliku od knjižne građe. Entuzijazam općeg javnog mnijenja i prihvaćanje u institucijama su ipak na neki način omeškali otpor prema takvim formatima, no u samim knjižnicama je bavljenje medijskim knjižničarstvom i audiovizualnim i multimedijским zbirkama i dalje rijetkost. Dokaz tome je minimalna podrška i limitiran prostor za takve zbirke. Bez obzira na ključnu socijalnu i kulturnu ulogu koju film, video, televizija i medijska pismenost zauzimaju u svakodnevnom životu, i dalje je prisutna konstantna praznina u profesionalnom usavršavanju medijskih knjižničara, navodi Lori Widzinski u svom radu, dodajući kako znanja i sposobnosti potrebne za obavljanje poslova medijskog knjižničara većina knjižničara uči na samom poslu, a ne na fakultetu ili na profesionalnim tečajevima.⁴⁶

Osim toga, Gary Handman naglašava da je i literatura o filmskim zbirkama u knjižnicama rijetka, zaključivši da je potpuno nevjerojatno da je sumnja u važnost neknjižne građe još uvijek prisutna, čak i nakon nekoliko desetljeća postojanja VHS-a.⁴⁷ Ovakvo stanje je uzročno-posljedično povezano s vrijednosnom hijerarhijom unutar kulture, konkretno stava da je film inferioran knjizi⁴⁸, pa Nikica Gilić navodi da „književnost ima viši položaj od filma i drugih srodnih medija u kulturnoj hijerarhiji, dok u obrazovnoj hijerarhiji znanje o književnosti i jeziku im mnogo veću ulogu od znanja o filmu i videu, a, ili nam se bar tako čini,

---

⁴⁵ Smjernice za audiovizualnu i multimedijскую građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str.9.

⁴⁶ Usp. Widzinski, Lori. The evolution of media librarianship: A tangled history of change and constancy. //SIMILE; Studies In Media &Information Literacy Education, 1, 3(2001), str.1.

⁴⁷ Usp. Handman, Gary. A view outside the mainstream. // American Libraries, (2003), str. 38.

⁴⁸ Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 57.

i od znanja o računalima i interaktivnim medijima.“⁴⁹ Knjižnice su danas na prijelomnoj točki zbog golemih medijskih i tehnoloških promjena. Velike nakladničke korporacije dominiraju filmskom ponudom, a komercijalni pritisci utječu na filmske zbirke.⁵⁰ Zbirke i usluge u narodnim knjižnicama ne bi smjele biti izložene ni jednom obliku ideološke, političke ili vjerske cenzure, kao ni komercijalnim pritiscima.⁵¹

Uz takve pritiske vezano je i pitanje neutralnosti knjižničara (na koju se gleda kao na jednu od temeljnih vrijednosti knjižnice), odnosno načina na koji se oni postavljaju prema takvim vrstama utjecaja. Neutralnost knjižničara shvaća se u smislu da su neutralne knjižnice „one knjižnice koje zbirke knjiga, filmova i drugih medija izgrađuju tako da odražavaju društvenu raznolikost.“⁵²

Gary Handman u svom radu izražava zabrinutost oko prirode i smjera izgradnje filmskih zbirki u knjižnici. S obzirom da je teško nabaviti filmove izvan domaćeg tržišta odnosno hollywoodske produkcije, ističe da ne čudi da je velik broj filmskih zbirki izgrađen linijom manjeg otpora, popunjen lako dobavljivim popularnim filmovima i onima namijenjenim masovnom tržištu. Takvoj situaciji definitivno ne pomaže stav koji knjižničari često zauzimaju prema takvim zbirkama, a to je da su one sporedna aktivnost u knjižnici. Handman smatra da stvaranje kreativne i odgovorne filmske zbirke, neovisno o kojoj je vrsti knjižnice riječ, zahtijeva (barem povremene) neustrašive pothvate izvan ugodne zone ponuda masovnih tržišta, u manje poznate (i često uzbudljivije) kinematografske vode.⁵³

Međutim, da bi uopće bio educiran urediti takvu zbirku, knjižničar mora biti i obrazovan za rad s takvom građom, što nije slučaj s obzirom da tijekom svojeg školovanja u Hrvatskoj dobiva nedovoljno filmskog obrazovanja. Korisnim za filmsko obrazovanje se čini prijedlog Nikice Gilića da se ubuduće pri oblikovanju koncepta filmskog obrazovanja za cjelokupni obrazovni sustav u obzir uzme program Medijske škole, koji, osim temeljnih

---

⁴⁹ Usp. Gilić, Nikica. Sustav medijskog obrazovanja. // Hrvatski filmski ljetopis, 9, 36(2003), str. 53. , Citirano prema Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.59.

⁵⁰ Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.43.

⁵¹ UNESCO-v manifest za narodne knjižnice, 1994., citirano prema: IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str.66.

⁵² Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.43.

⁵³ Usp. Handman, Gary. A view outside the mainstream. // American Libraries, (2003), str. 38.

filmskih znanja i snimanja filmova, nudi i komparativno zamišljene kolegije u kojima se filmsko znanje postavlja u korelaciju s književnim, likovnim i glazbenim znanjima.⁵⁴

Upravo knjižničar odigrava važnu ulogu ne bi li audiovizualna građa na pravi način došla do korisnika, osmišljavajući prave programe kojima će takvu građu prezentirati. Knjižničar može biti animator u klasičnom smislu i to kroz razgovor s čitateljem i pristup njegovim potrebama i interesima. Osim razgovora knjižnice u svijetu su razvile i mnoge druge oblike animacijskog rada pa se tako organiziraju razne aktivnosti poput izložbi, koncerata, predavanja, filmskih projekcija, kvizova, dječjih programa itd.⁵⁵

4.4. ZAKONSKA I PODZAKONSKA REGULATIVA I ZAŠTITA AUDIOVIZUALNE I MULTIMEDIJSKE GRAĐE

U *Smjernicama za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama* ističe se da bi bilo poželjno da u svakoj zemlji jedna ustanova preuzme glavnu ulogu u postavljanju standarda najbolje prakse pružanja usluga vezanih za audiovizualnu i multimedijску građu. U Hrvatskoj standarda najbolje prakse još nema, a trenutačno su jedine detaljne upute za izgradnju audiovizualne i multimedijске, pa time i filmske zbirke, prevedene IFLA-ine *Smjernice za audiovizualnu i multimedijскую građu u knjižnicama i drugim ustanovama*. Mirko Duić u svom doktoratu ističe da su za filmske zbirke važni i *Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj*, i to odredbe iz članka 20. da se „multimedijска građa organizira kao zasebna zbirka u svakoj knjižnici. Početni broj jedinica mora biti najmanje 500 (CD, CD-ROM, audiokaseta, videokaseta i sva ostala elektronička građa). U knjižnicama I., II. i III. tipa formira se mediateka.“ U *Standardima* se definira da je knjižnica prvog tipa ona koja pokriva područje preko 100 000 stanovnika, drugog tipa područje od 60 000 do 100 000

---

⁵⁴ Usp. Gilić, Nikica. Sustav medijskog obrazovanja. // Hrvatski filmski ljetopis., 9, 36(2003), str.54. , Citirano prema: Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 45.

⁵⁵ Dragičević Šešić, Milena; Stojković, Branimir. Kultura: Menadžment, animacija, marketing, Zagreb : Kulturno informativni centar, 2013., str.100.

stanovnika, a knjižnica trećeg tipa područje od 35 000 do 60 000 stanovnika. Tako, na primjer, knjižnice I. tipa moraju imati 1,5 knjigu po stanovniku i početni fond od 100 000 knjiga. Međutim, ne navodi se koliko knjižnice trebaju imati DVD-a ili druge vrste građe na kojima su pohranjeni filmovi, a taj se tip dokumenta uopće ne spominje s obzirom da DVD-ovi u vrijeme nastanka *Standarda*, 1999., nisu bili u upotrebi. Osim toga, *Standardi* bi trebali biti revidirani svakih 10 godina, no i dalje je na snazi verzija iz 1999. godine. Duić ističe da bi u revidiranoj verziji *Standarda* trebalo razmisliti o promjeni početnog fonda multimedijske građe (unutar koje su i filmski tipovi dokumenata), s obzirom da se navodi da je početni broj jedinica u takvom fondu 500, što je golemu nesrazmjeru s početnim fondom knjižne građe - za knjižnice I. tipa to je 100 000 knjiga. Također, Duić predlaže uvrštavanje filmskih zbirki u članak 19. navedenih *Standarda*, gdje se u strukturi knjižne građe koju treba sadržavati knjižnica ne navodi multimedijaska građa.⁵⁶

Što se autorskih i izvođačkih prava tiče, ona obično nisu pod nadzorom pojedine knjižnice. Knjižnica se mora oslanjati na nacionalno i međunarodno pravo i organizacije kao što su IFLA, IASA i EBLIDA. Ustanove se za savjet prije svega trebaju obratiti svojim knjižničarskim društvima.⁵⁷ Knjižnice koje žele zaštititi audiovizualnu i multimedijску građu trebaju se upoznati sa standardima koji se razvijaju i ugledati se na ustanove koje su na tom području uspješne i iskusne. Zaštita dugoročnog pristupa informacijama često podrazumijeva kopiranje tih informacija na jednak ili sličan medij, pri čemu treba paziti na zahtjeve intelektualnog vlasništva. Danas je digitalizacija uobičajen način zaštite takvih informacija i s obzirom na njezine visoke troškove, knjižnica mora odrediti važnost za korisnika koju dobiva tim postupkom.⁵⁸

Knjižnica mora osigurati fizički i kemijski integritet originalnih dokumenta kako bi se osiguralo da se, u slučaju presnimavanja, digitalizacije ili prijenosa, mogu dobiti signali iste ili bolje kvalitete, pa u tom smislu uvjeti pohranjivanja zahtijevaju posebnu pozornost. Prljavština, prašina, zagađen zrak, previsoke ili preniske temperature, kao i velike promjene u

---

⁵⁶ Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 81.-82.

⁵⁷ Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str. 12.

⁵⁸ Smjernice za audiovizualnu i multimedijскую građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str. 16.

temperaturi i vlažnosti zraka, mogu uzrokovati oštećenja. Rok trajanja CD-a i vrpce izravno ovisi o temperaturi i vlažnosti okoline u kojoj su pohranjeni. Politika pohranjivanja audiovizualnih i multimedijских nosača treba obuhvaćati i buduće potrebe za radnom opremom neophodnom za pristup informacijama na nosaču.⁵⁹

U okviru Hrvatskog knjižničarskog društva dva se stručna tijela bave audiovizualnom građom u knjižnicama i srodnim ustanovama – Komisija za glazbene knjižnice i Radna grupa za audiovizualnu građu i multimediju. Potonja okuplja članove koji u matičnim institucijama rade s neknjižnom i/ili multimedijском građom, pomaže u komunikaciji i razmjeni informacija te upozorava na značaj audiovizualnih i multimedijских dokumenata u knjižnicama. Glavne teme na međunarodnoj razini su uključenost audiovizualne i multimedijске građe u obvezni primjerak i očuvanje audiovizualne baštine putem digitalizacije. Pitanje uključenosti audiovizualne i multimedijске građe jasno je definirano kroz Zakon o knjižnicama - drugim riječima, ona spada u obvezni primjerak.⁶⁰ Članak 38. tog Zakona glasi: „Pod obveznim primjerkom u smislu članka 37. ovoga Zakona, bez obzira jesu li namijenjeni prodaji, odnosno besplatnom raspačavanju, podrazumijevaju se [...] audiovizualna građa: gramofonske ploče, audio i video kasete, magnetofonske vrpce, snimljeni mikrofilmovi i kompakt diskovi; te elektroničke publikacije: kompaktni diskovi, magnetske vrpce, diskete, baze podataka i online publikacije.“⁶¹

---

⁵⁹ Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str.14.-15.

⁶⁰ Vukasović-Rogač, Sanja. Audiovizualna građa u knjižnicama : Knjižnice grada Zagreba danas. // Audiovizualna građa i nasljeđe : zbornik radova / uredila Sanja Vukasović- Rogač. Zagreb : 2010., str. 32.

⁶¹ Zakon o knjižnicama, 2009. <http://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama> (20.02.2017.)

5. FILMSKE ZBIRKE U HRVATSKIM NARODNIM KNJIŽNICAMA

5.1. STANJE FILMSKIH ZBIRKI U HRVATSKIM NARODNIM KNJIŽNICAMA

Istraživanje koje je proveo Mirko Duić u svome doktorskom radu pokazalo je da u filmskim zbirkama u hrvatskim narodnim knjižnicama dominiraju noviji holivudski igrani filmovi, odnosno da u njima nema dovoljno raznolike ponude filmova iz svijeta i Hrvatske. Do takve je situacije došlo jer se u Hrvatskoj većinom i objavljuju noviji holivudski filmovi.⁶² U hrvatskim narodnim knjižnicama tako pretežu filmovi iz Sjeverne Amerike i Zapadne Europe, u njima gotovo da i nema filmova iz Južne Amerike i Azije, a iz Afrike nema nijednog. Trenutačnu ponudu filmova u knjižnicama diktiraju nakladnici, a knjižnice, u interesu veće (ali ne i raznolikije) filmske ponude svojim korisnicima, financiraju te nakladnike kupnjom njihovih filmova. Osim toga, u značajnom dijelu narodnih knjižnica uključenih u istraživanje knjižničari su nezadovoljni filmskom ponudom, no bez obzira na to prevladava pasivno prihvaćanje trenutno nepovoljnog stanja. Također, ni u jednoj knjižnici nema aktivnosti kojom se nastoji osvijestiti javnost ili nadležne institucije na rješavanje problema neraznolike filmske ponude.⁶³

Duić stoga predlaže nove strategije djelovanja knjižničara, poput one da se knjižnice povežu i postanu nakladnici vrijednih filmova⁶⁴, kao i da se zalažu za jaču financijsku potporu za objavljivanje raznolikih filmova kod nadležnih ustanova, koja trenutno ne postoji.⁶⁵ Na taj način bi se izgradile raznolikije filmske zbirke, ali bi knjižnice i osnažile svoju reputaciju i privukle nove korisnike.⁶⁶

U svemu tome je veoma važna uloga knjižničara, koji za rad s filmskim zbirkama mora dobro poznavati film, a formalno temeljno filmsko obrazovanju bi trebao dobiti na studiju

---

⁶² Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.322.

⁶³ Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 325.

⁶⁴ Usp. Duić, Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 325.

⁶⁵ Usp. Duić, Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 327.

⁶⁶ Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.325.

knjižničarstva. Znanja o filmu mogu knjižničaru poslužiti u radu s ostalim zbirkama, čak i ako ne radi izravno s filmskim zbirkama.⁶⁷ Nažalost, istraživanje je pokazalo da većina intervjuiranih knjižničara nije imala, ili je imala jako malo nastave povezane s filmom, a svoja su znanja o filmu stjecali samostalno.⁶⁸ Upravo zbog toga je u izgradnji takvih zbirki subjektivnost u vrednovanju građe više izražena.⁶⁹

U *Smjernicama* stoji da studiji knjižničarstva i informacijskih znanosti trebaju svoje studente upoznati s mogućnostima audiovizualne i multimedijske građe u knjižnicama, te da se oni trebaju stalno usavršavati i biti uključeni u stručne programe na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. Knjižničar koji radi s audiovizualnom i multimedijском građom mora poznavati film, umjetnost, glazbu i sl., a svi bi knjižničari, bez obzira na zadatke u knjižnici, trebali poznavati mogućnosti koje audiovizualni i multimedijски formati pružaju kao izvori građe, te ih shodno tome uključivati u zbirke. Što se nabave te građe tiče, uobičajeni kanali nabave za knjižnu građu nisu uvijek pogodni za nabavu tih medija te je važno stručno pravno znanje i poznavanje tržišta.⁷⁰

Važno je napomenuti da se i načini posudbe u knjižnicama mijenjaju, pa tako u svijetu postoje i knjižnice s elektroničkom građom (knjigama, filmovima, glazbom) koju korisnici mogu posuditi putem mrežnih stranica knjižnice. U Njemačkoj je primjerice takva posudba u narodnim knjižnicama započela 2007. pod nazivom Onleihe (posudba), a takva je digitalna posudba zamišljena slično sustavu tradicionalne fizičke odnosno analogne posudbe –korisnici knjižnice preuzimaju različite digitalne sadržaje koje potom mogu pregledavati u određenom vremenskom roku.⁷¹

---

⁶⁷ Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 327.-328.

⁶⁸ Usp. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str. 328.

⁶⁹ Usp. Evans, E. G.; Saponaro, M. Z. Developing library and information center collections. Libraries Unlimited, 2005., str.205. Citirano prema Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.79.

⁷⁰ Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str.10.-11.

⁷¹ Usp. Knig, V. Ein Jahr Onleihe Nutzer, Angebote, Nutzung und Marketingstrategien. //Bibliothek Forschung Und Praxis, 32, 2 (2008), str.228., Citirano prema: Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.15.-16.

5.2. KORISNICI FILMSKIH ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA

Da bi zadovoljila potrebe korisnika, narodna knjižnica mora biti pristupačna svim korisnicima. Pod terminom korisnik podrazumijeva se i potencijalni korisnik, što znači da bi knjižnica trebala identificirati i zadovoljiti i potrebe tih korisnika. Za djelotvornost narodne knjižnice važno je analizirati korisničke potrebe, identificirati potencijalne korisnike, razvijati usluge za pojedine grupe ili pojedince, uvoditi politiku skrbi o korisnicima, promicati obrazovanje korisnika za korištenje knjižnice, surađivati i razmjenjivati građu, razvijati elektroničke mreže, osigurati pristup službama i uslugama te osigurati prostor za knjižnicu.⁷²

Većina knjižnica nema zaseban odjel za audiovizualnu i multimedijску građu već joj namijeni manji dio knjižnice, a *Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama* preporučuju da se osigura i audiovizualna oprema na kojoj korisnici mogu pregledati građu prije posudbe, kao i alat i priručnik za pronalaženje iste. Osim toga, preporuča se i edukacija korisnika.⁷³ Mirko Duić u svom doktorskom radu navodi da je istraživanje informacijskih potreba korisnika bitan dio izgradnji zbirke, a važna nedoumica koju knjižničari moraju razriješiti jest stvaraju li popularnu ili kvalitetnu zbirku, odnosno do koje mjere knjižnica treba svoje zbirke prilagoditi potrebama zajednice, i s druge strane, do koje mjere knjižničari na osnovu svojeg predmetnog znanja biraju građu. Osim toga, neki autori kod potreba korisnika ističu razliku između želja (*needs*), potreba (*wants*) i zahtjeva (*demands*). Naime, neki podaci koji se dobiju od korisnika izražavaju njihove želje, ali ne i potrebe u smislu definicije autora Evansa i Saponara. Stoga knjižničari koji rade s takvim zbirkama trebaju istraživati koja djela treba uključiti u zbirku, čak i ona koja korisnici nisu spomenuli, ali odgovaraju na njihove potrebe. Na taj način šire korisničke horizonte te odgovaraju na potrebe za koje nisu znali da ih imaju ili ih nisu smatrali važnima.⁷⁴

---

⁷² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 42.

⁷³ Smjernice za audiovizualnu i multimedijскую građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str.18.

⁷⁴ Usp. Evans, E. G.; Saponaro, M. Z. Developing library and information center collections. Libraries Unlimited, 2005., str.21-22. Citirano prema : Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama : doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015., str.122.

5.3. FILMSKA ZBIRKA GRADSKJE KNJIŽNICE RIJEKA - OGRANCI ZAMET I DRENOVA

U Gradskoj knjižnici Rijeka uređene su filmske zbirke u nekoliko odjela i ogranaka: najveće u ogranku Zamet i ogranku Drenova, zatim zbirka u najnovijem ogranku Knjižnice Trsat, manja u ogranku Turnić te zbirka u Dječjem odjelu *Stribor*. Detaljnije će se opisati zbirke u dva ogranka knjižnice s većim filmskim zbirkama: Zamet i Drenova, koje će biti obuhvaćene u istraživanju.

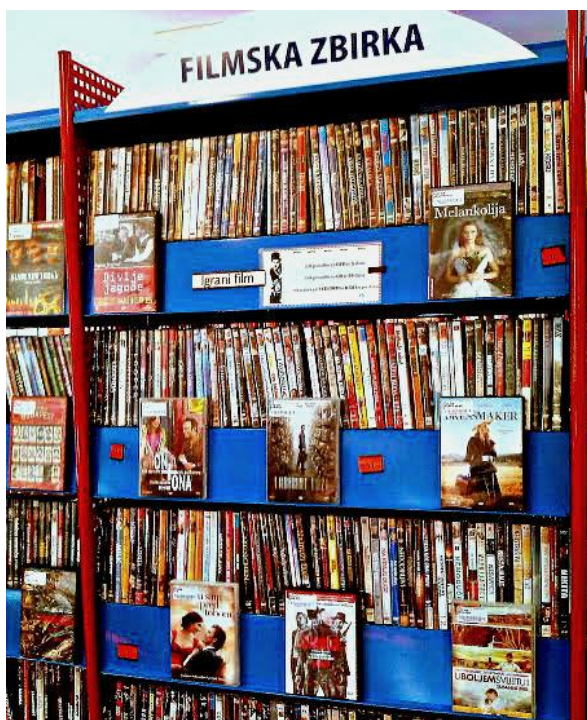
Ogranak Drenova je centru grada najudaljenija knjižnica i pravo mjesto za one koji traže mir i intimnu atmosferu. Prednosti ovog odjela su knjige do kojih se na ostalim odjelima i ograncima teže dolazi, dnevne novine i časopisi, pristup internetu, ugodno mjesto za čitanje u tišini i bijeg od užurbane svakodnevice. Posebnost ovog ogranka je najveća filmska zbirka dobrog filma (klasici, hrvatski film, festivalski film) u Gradskoj knjižnici Rijeka, prikazana na Slici 1. Mogu se posuđivati knjige, zvučne knjige, glazbeni CD-e, filmovi i multimedijски CD-i za odrasle i djecu.⁷⁵

Slika 1. Dio filmske zbirke na ogranku Drenova

Filmska zbirka poredana je prema tipovima filmova: igrani (prikazani na *Slici 2.*), dokumentarni i animirani film, izdvojen je i hrvatski film kao i filmski klasici, a noviji filmovi, kao i oni po izboru knjižničarki, uvijek su istaknuti u izložbenom dijelu.

⁷⁵ Gradska knjižnica Rijeka. Ogranak Drenova. <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Ogranak-Drenova> (18.2.2017.)

Slika 2. Igrani filmovi na ogranku Drenova

Ogranak Zamet je živahna knjižnica u zapadnom dijelu grada, topao kutak za prelistavanje dnevnih novina i časopisa te pregledavanje internetskih portala, ugodno mjesto susreta prijatelja i poznanika. Knjižnica koja opslužuje veliki dio zapadnog dijela grada vrlo je prometna, a nudi i uslugu za samoučenje jezika te posebnu uslugu za slijepo i slabovidne osobe. Mogu se posuđivati knjige, zvučne knjige, glazbeni CD-i, filmovi i multimedijски CD-i za odrasle i djecu.⁷⁶

Slika 3. Dio filmske zbirke na ogranku Zamet

⁷⁶ Gradska knjižnica Rijeka. Ogranak Zamet. <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Ogranak-Zamet> (18.02.2017.)

Filmska zbirka, prikazana na *Slici 3.*, poredana je prema tipovima filmova, a unutar toga prema žanrovima filmova, koji se često dopunjuju ne bi li se zbirka prilagodila korisničkim potrebama te povremeno osvježila. Na ogranku Zamet također je popularna i zbirka dječjih i animiranih filmova koji su izdvojeni u posebne ladice nadohvat djeci, kao što prikazuje *Slika 4.*

Slika 4. Dječji i animirani filmovi na ogranku Zamet

6. ISTRAŽIVANJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA I UČESTALOST KORIŠTENJA FILMSKOM ZBIRKOM GRADSKE KNJIŽNICE RIJEKA

6.1. CILJ ISTRAŽIVANJA ZADOVOLJSTVA KORISNIKA I UČESTALOST KORIŠTENJA FILMSKOM ZBIRKOM GRADSKE KNJIŽNICE RIJEKA

Cilj istraživanja je utvrditi zadovoljstvo korisnika filmskom zbirkom Gradske knjižnice Rijeka, kao i učestalost korištenja istom. Rezultati istraživanja bi mogli poslužiti kao smjernice za razvoj filmske zbirke u Gradskoj knjižnici Rijeka, zatim kao segment nastavka istraživanja filmskih zbirki u drugim svojim segmentima (kontekst, izgradnja zbirki, knjižničar) te u konačnici za poboljšanje stanja filmskih zbirki u Hrvatskoj.

6.1.1. METODOLOGIJA I UZORAK ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno metodom anketnog upitnika. Anketa se sastojala od 15 pitanja te je provedena u razdoblju od siječnja do veljače 2017. na ograncima Gradske knjižnice Rijeka Zamet i Drenova. Ukupno je ispunjeno 50 anketa. Ispitanici su ankete dobili u papirnatom obliku i ispunjavali ih anonimno.

Pitanja su većinom bila zatvorenog tipa s više ponuđenih odgovora, neka su nudila višestruki izbor, neka su bila kombinacija pitanja višestrukog izbora i otvorenih pitanja, druga su uz zaokruživanje odgovora nudile i nadopunu tog odgovora, a dva su se pitanja sastojala od ljestvica procjene korisničkog zadovoljstva i korištenja uslugama. Zaključno, jedno pitanje bilo je dihotomno, odnosno zahtijevalo je jednostavan odgovor da ili ne. Anketa je u Prilogu.⁷⁷

---

⁷⁷ Napomena: Pitanja u anketi napravljena su uz pomoć uputa iz Cohen Louis; Manion, Lawrence ; Morrison, Keith. Metode istraživanja u obrazovanju. 5. izd. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2007., str. 250.-258.

6.1.2. REZULTATI

1. Dob ispitanika

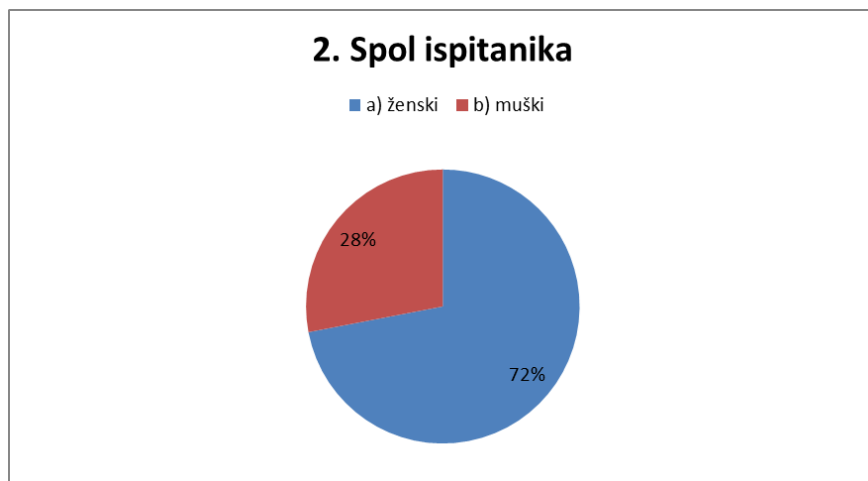
Najveći dio odnosno 88 % ispitanika pripada dobnoj kategoriji od 25 do 65 godina, u koju spada radno aktivno stanovništvo, kako pokazuje i *Grafikon 1*. Slijede korisnici mlađi od 13 godina sa 6 % i korisnici od 13 do 18 godina sa 4 %, te korisnici od 65 i više godina sa 2%. Zanimljivo je da anketni upitnik nije ispunio nijedan ispitanik u dobi od 19 do 24 godina ni na jednom odjelu na kojem se provodilo istraživanje, pa se može zaključiti da ta dobna skupina, u koji spada i većina studentske populacije, do filmova dolazi na druge načine.

Grafikon 1. Dob ispitanika

2. Spol ispitanika

72 % ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju je ženskog spola, a njih 28 % muškog spola, što je i vidljivo na *Grafikonu 2*.

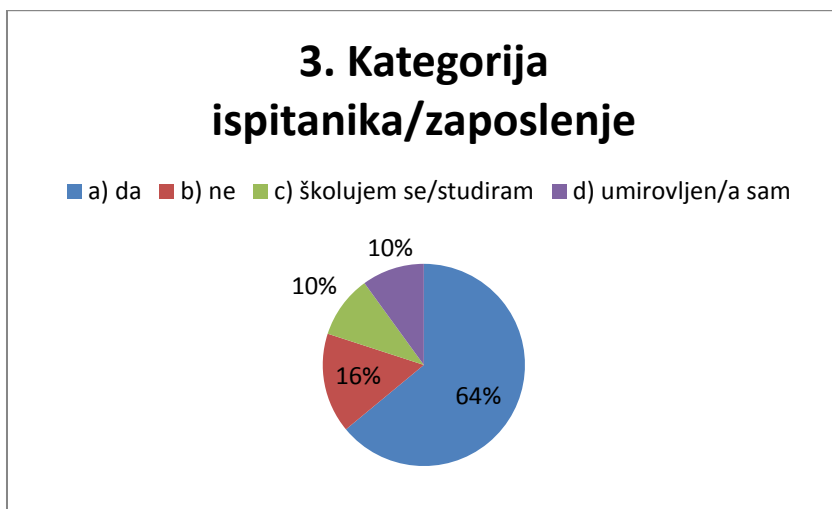

Grafikon 2. Spol ispitanika

3. Kategorija ispitanika s obzirom na zaposlenje

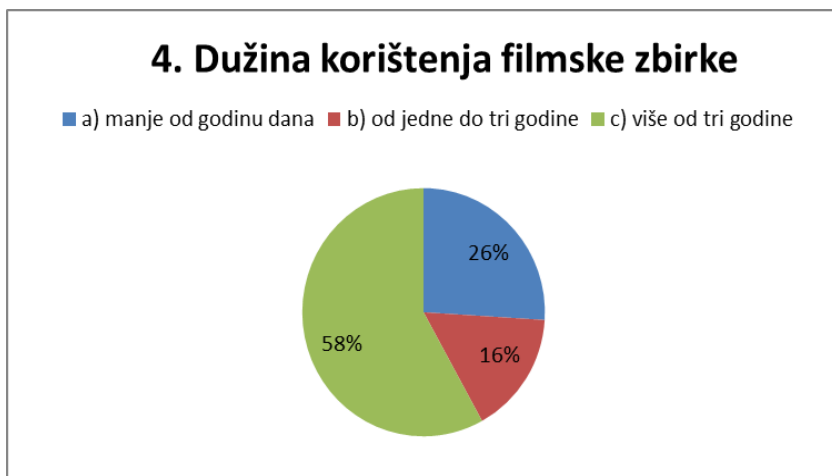
Najveći broj ispitanika, a riječ je o 64 %, spada u kategoriju zaposlenih. 16 % ispitanika je nezaposleno, 10 % ispitanika se školuje/studira, a 10 % ispitanika je umirovljeno, kako i prikazuje *Grafikon 3*.

Grafikon 3. Kategorija ispitanika/zaposlenje

4. Dužina korištenja filmske zbirke

Odgovori na ovo pitanje su pokazali da većina ispitanika i na ogranku Zamet i na ogranku Drenova koristi filmsku zbirku Gradske knjižnice Rijeka više od tri godine, njih 58 %. 26 % ispitanika koristi filmsku zbirku manje od godinu dana, dok je 16 % onih koji zbirku koriste od jedne do tri godine, što se vidi i na *Grafikonu 4*. Dakle, možemo zaključiti da oba ogranka imaju stalne korisnike svojih filmskih zbirki.

Grafikon 4. Dužina korištenja filmske zbirke

5. Korištenje jednog ili više odjela knjižnice za posuđivanje filmova

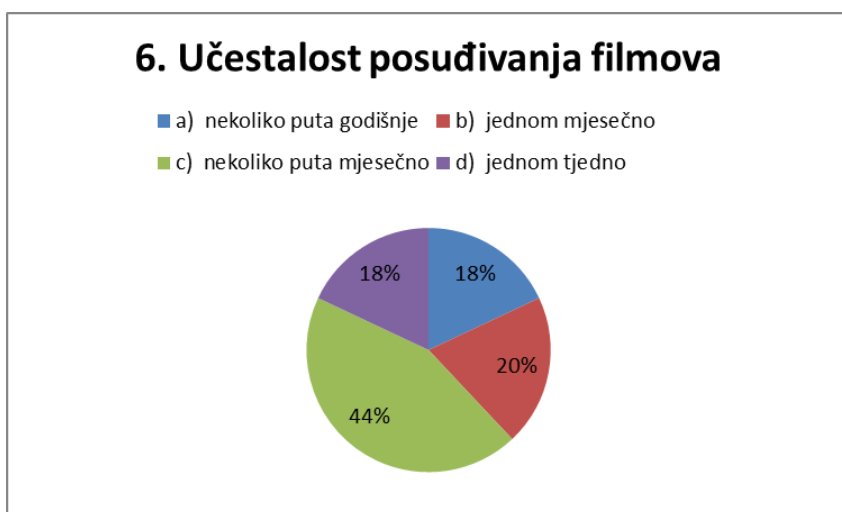
Većina ispitanika, 66 %, koristi samo jedan odjel/ogranak, odnosno svoj matični odjel, dok se 34 % ispitanika uz svoj matični odjel koristi i ostalim odjelima/ograncima Knjižnice. To je i prikazano na *Grafikonu 5*.

Grafikon 5. Korištenje jednog ili više odjela za posuđivanje filmova

6. Učestalost posuđivanja filmova

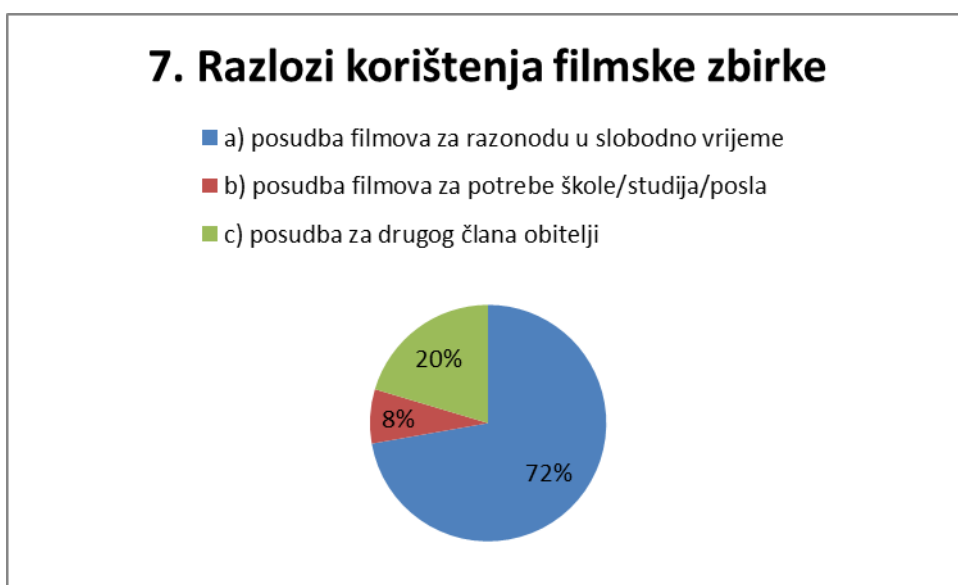
Na pitanje o učestalosti posuđivanja filmova iz zbirke 44% ispitanika odgovorilo je da filmove posuđuje nekoliko puta mjesečno, 20% ispitanika posuđuje filmove jednom mjesečno, dok je jednak broj onih koji filmove posuđuju nekoliko puta godišnje i jednom tjedno, njih 18 %, što se vidi i na prikazu na *Grafikonu 6*.

Grafikon 6. Učestalost posuđivanja filmova

7. Razlozi korištenja filmske zbirke

Na pitanje o razlozima korištenja filmske zbirke prikazanim u *Grafikonu 7.* većina ispitanika, njih 72 %, istaknula je da filmove posuđuje za razonodu u slobodno vrijeme. Slijede ispitanici koji filmove posuđuju za drugog člana obitelji s 20 %. Za potrebe škole, studija odnosno posla, filmove posuđuje tek 8 % ispitanika, iz čega možemo zaključiti kakve su potrebe korisnika na oba ogranka, odnosno uočiti na koje načine i u kojem postotku bi filmska zbirka na oba ogranka mogla ubuduće zadovoljavati njihove potrebe. Nijedan ispitanik nije zaokružio zadnji mogući odgovor, odnosno nije iskoristio mogućnost dopune nekog drugog razloga.

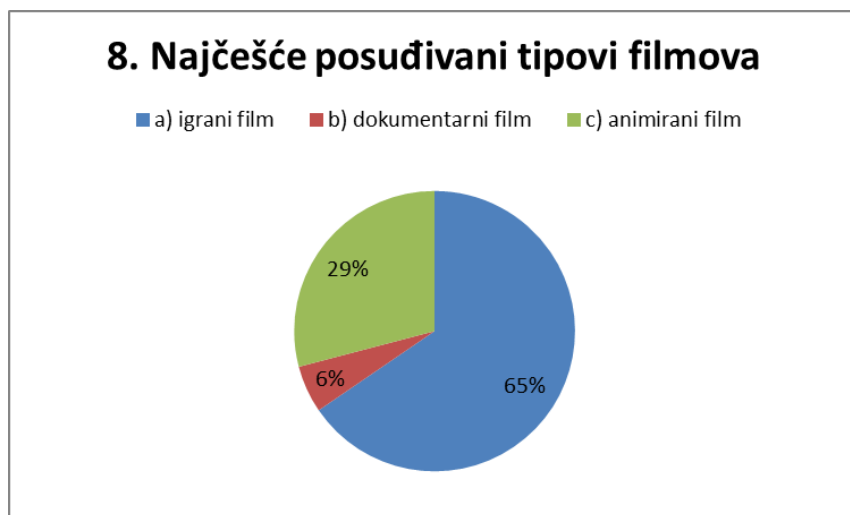
Grafikon 7. Razlozi korištenja filmske zbirke

8. Najčešće posuđivani tipovi filmova

Na pitanje o tome koje tipove filmova⁷⁸ najčešće posuđuje, kako prikazuje i *Grafikon 8.*, većina je ispitanika, njih 65 %, odabrala igrani film, a slijede ispitanici koji najčešće posuđuju animirani film s 29 %. Najmanje ispitanika, njih 6 %, odgovorilo je da najčešće posuđuje dokumentarni film.

⁷⁸ U istraživanju je umjesto termina filmski rodovi (igrani, dokumentarni i eksperimentalni film), korišten naziv *tipovi* s obzirom da su igrani, dokumentarni te animirani filmovi najčešći tipovi filmova u knjižnici, iako animirani film nije filmski rod, već žanr. Usp. Gilić, Nikica. *Filmske vrste i rodovi*, 2013. <http://elektronick knjige.com/knjiga/gilic-nikica/filmske-vrste-i-rodovi/> (15.01.2017.)

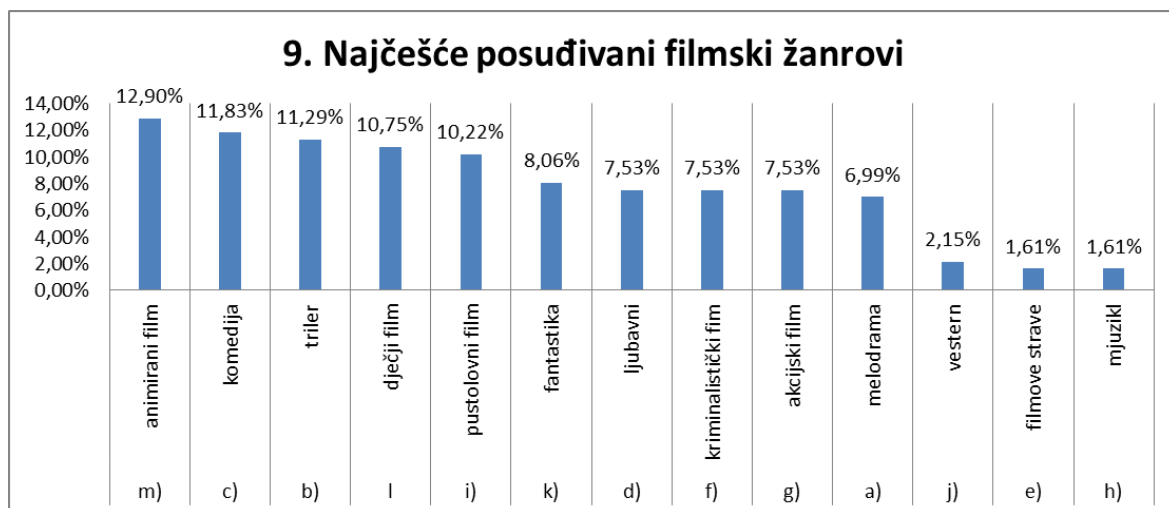

Graf 8. Najčešće posuđivani tipovi filmova

9. Najčešće posuđivani filmski žanrovi

Na pitanje o tome koje filmske žanrove najčešće posuđuju, pri vrhu je animirani film koji je odabralo 12,90 % ispitanika, zatim ga tijesno prate komedija s 11,83 % i triler s 11,29 %, što ova tri žanra svrstava u najčešće posuđivane filmske žanrove. Slijedi ih dječji film s 10,75 %, vrlo tijesno ga slijedi pustolovni film s 10,22 %, zatim fantastika s 8,06 %, nakon čega slijede ljubavni, kriminalistički i akcijski film s jednakim postotkom od 7,53 %. Blizu im je i melodrama s 6,99 %, a puno manji postotak od svih ostalih ostvaruju western s 2,15 %, film strave s 1,61 % te mjuzikl s 1,61 %.

Na ovom se pitanju vidi razlika između izbora najčešće posuđivanih žanrova ispitanika s ogranka Drenove i onih sa Zameta. Naime, na ogranku Drenova prva tri mjesta najčešće posuđivanih filmskih žanrova zauzimaju komedija, triler i na trećem mjestu pustolovni film i animirani film. Na ogranku Zamet je stanje drugačije. Na prvom je mjestu animirani film, na drugom dječji film, a treće mjesto dijele triler i pustolovni film. Zbog male razlike u postotku između žanrova filmova, za odgovore na ovo pitanje upotrijebili smo drukčiji prikaz, odnosno *Grafikon 9.*, na kojem se jasnije vidi koji su filmski žanrovi posuđivani.

Grafikon 9. Najčešće posuđivani filmski žanrovi

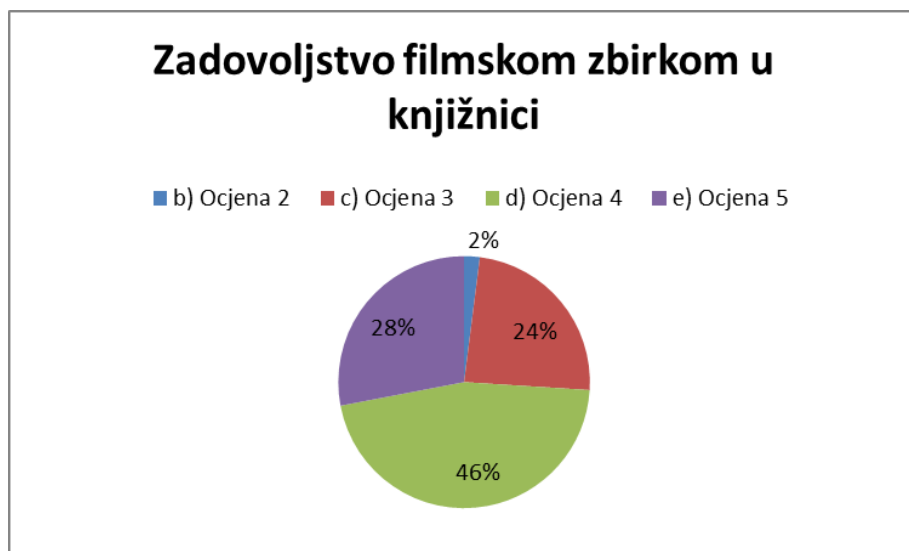
10. Zadovoljstvo korisnika filmskom zbirkom

Deseto pitanje odnosilo se na skalu zadovoljstva filmskom zbirkom u knjižnici, od kojih je 1 označavao izrazito nezadovoljstvo, a 5 izrazito zadovoljstvo zbirkom. Upravo je ovo pitanje važan pokazatelj kvalitete filmske zbirke te pokazatelj potreba korisnika.

46 % ispitanika ocijenilo je svoje zadovoljstvo ocjenom vrlo dobar (4), 28 % dalo je ocjenu izvrstan (5), dok je 24 % dalo ocjenu dobar (3). Jedna je osoba, odnosno 2 % ispitanika, ocijenila filmsku zbirku ocjenom 2, što je i prikazano na *Grafikonu 10*. Dakle, možemo zaključiti da je zadovoljstvo filmskom zbirkom vrlo visoko, odnosno vrlo dobro. Prosječna ocjena zadovoljstva korisnika filmskom zbirkom je 4,00.

Osim toga, ispitanicima je omogućeno dopisivanje dodatnog komentara pa su tako korisnici s ogranka Drenova napisali sljedeće komentare: „pohvale; jer se police često obnavljaju novim naslovima!“, „više novijih naslova“, „siromašna je zbirka“, „super kolekcija ali prema centrali nema usporedbe.“ Posljednji komentar začuđuje, s obzirom da u „centrali“, odnosno Središnjem odjelu, ne postoji filmska zbirka, pa se korisnik/korisnica zacijelo zabunio/la. Na ogranku Zamet ovako su ispitanici dodatno komentirali svoje zadovoljstvo filmskom zbirkom: „malo više filmova koji su nastali po hitovima (knjigama)“, filmove biram prema preporuci službenica, ali mislim da je repertoar novih filmova dosta

ograničen“, „voljela bih da je zbirka filmova još bogatija, osobito festivalskim filmovima“, „zapravo iznenađuju neki novi filmovi koje knjižnica nudi“. Jedina osoba koja je dala ocjenu dovoljan (2) u dodatnom komentaru napisala je „nedostaju filmski kanoni 40-ih, 50-ih, 60-ih, kulturni naslovi 70-ih, 80-ih“. Iz ovih komentara najviše se iščitava potreba ispitanika za novijim i kulturnim filmskim naslovima.

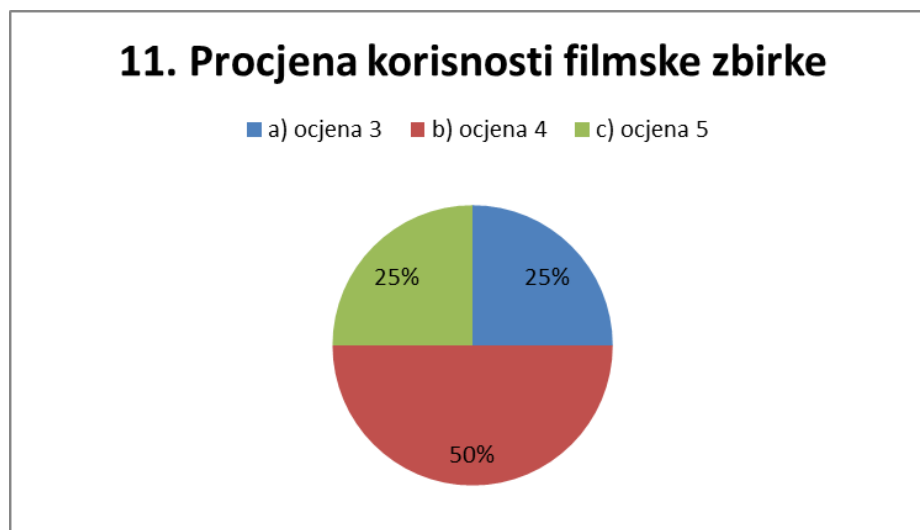

Grafikon 10. Zadovoljstvo filmskom zbirkom u knjižnici

11. Procjena korisnosti filmske zbirke

Ocjena vrlo dobar (4) bila je najčešći odgovor među korisnicima oba ogranka, što je 50% ispitanika, a nijedan ispitanik nije procijenio korisnost filmske zbirke ocjenom 1 ili 2. Prosječna ocjena korisnosti filmske zbirke za korisnike je potpuno jednaka kao i kod zadovoljstva korisnika filmskom zbirkom - 4,00. Jednak broj korisnika, 25 %, odabrao je ocjenu izvrstan (5) i dobar (3), kako i prikazuje *Grafikon 11*. Odgovori za ovo pitanje na oba su ogranka jednaki. Kao i u prethodnom pitanju, ispitanicima je omogućeno dopisivanje dodatnog komentara, no takvih komentara nije bilo mnogo, kao ni u prethodnom pitanju, što je šteta jer bi se s više odgovora mogla dobiti jasnija slika korisničkih potreba. Na ogranku Zamet ispitanici su napisali da „zahvaljujući preporuci službenica mogu odabrati bolje filmove“ te da je „filmska zbirka potrebna, međutim izrazito sporo se dopunjuje čak i što se recentnih naslova tiče.“

Na ogranku Drenova korisnik/korisnica koji je ocijenio/ocijenila korisnost zbirke ocjenom vrlo dobar napisao je „obzirom da je za razonodu ne može biti odgovor 5“, što je zapravo kriva logička pretpostavka, jer ako je nešto za razonodu, ne znači nužno da je negativno vrijednosno obojano. Također, drugi komentar je glasio „posuđujem po interesu, zato je korisna.“

Grafikon 11. Procjena korisnosti filmske zbirke

12. Načini poboljšanja filmske zbirke

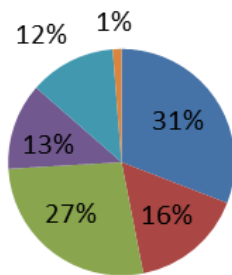
31 % ispitanika odgovorilo je da smatra da je filmsku zbirku moguće poboljšati nabavom filmskih klasika, a odmah potom slijedi 27 % onih koji smatraju da je to moguće učiniti nabavom više novijih naslova, što se i vidi na *Grafikonu 12*. Ovakvi su odgovori sukladni odgovorima na 10. pitanje gdje su korisnici, nadopunjujući komentare o svom zadovoljstvu zbirkom, izrazili potrebu upravo za novijim i kultnim filmskim naslovima. Slijedi 16 % ispitanika koji smatraju da bi trebalo nabaviti više popularnih naslova, pa 13 % ispitanika koji smatraju da je to nabava dokumentarnih/edukativnih filmova za potrebe nastave/studija/posla, a 12 % ispitanika smatra da se filmska zbirka treba poboljšati nabavom više dječjih filmova. Jedan ispitanik je kao odgovor odabrao opciju neki drugi način na koji bi poboljšao filmsku zbirku, te na ponuđenu praznu crtu napisao da bi se zbirka

poboljšala „nabavom više kvalitetnih animiranih filmova (poput animiranog filma *Pokretni dvorac - Howl's moving castle*)“.

Iako su rezultati između dvaju ogranka slični, razlika je u tome što je veći postotak ispitanika na ogranku Drenova (19 %) izabrao nabavu dokumentarnih/edukativnih filmova za potrebe nastave/studija/posla, za razliku od ogranka Zamet gdje je taj postotak manji (7 %). Na ogranku Zamet je 16 % ispitanika biralo poboljšanje filmske zbirke nabavom više dječjih filmova, za razliku od ogranka Drenove gdje je tu opciju odabralo 8 % ispitanika. Tu ponovno, kao kod pitanja 9., vidimo da je na ogranku Zamet nešto prisutnija potreba za dječjim filmovima od one na ogranku Drenova, što upućuje na to da bi o takvim razlikama među odjelima i ograncima neke knjižnice trebalo voditi računa prilikom nabave filmova.

12. Načini poboljšanja filmske zbirke

- a) nabavom više filmskih klasika
- b) nabavom više popularnih filmova
- c) nabavom više novijih filmova
- d) nabavom više dokumentarnih/edukativnih filmova
- e) nabavom više dječjih filmova
- f) na neki drugi način

Grafikon 12. Načini poboljšanja filmske zbirke

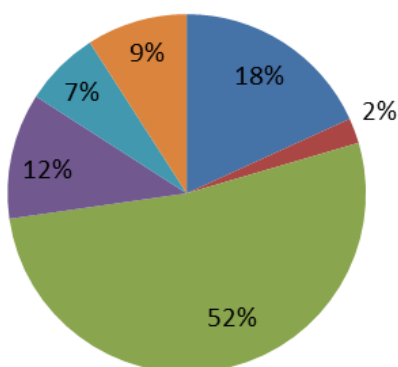
13. Način odabira filma za posudbu

Na ovo je pitanje odgovorio manji broj od ukupnog broja ispitanika, dakle 44 od 50 ispitanika. Većina ispitanika (52 %) pregledava zbirku i odabire film koji im se čini dobrim, 18% traži film za koji je već otprije čuo/čula da je dobar, slijedi 12 % ispitanika koji bira među

izloženim novim filmovima, te 9 % onih koji filmove biraju na neki drugi način, što se vidi na *Grafikonu 13*. Oni koji su označili ovaj odgovor dopisali su da „biraju filmove prema lektirnim naslovima i dobrim knjigama“, „biraju filmove koji im upadnu u vidokrug“, te dvoje ispitanika koji su dopisali da „biraju filmove prema redatelju“. Na kraju je 7 % onih ispitanika koji filmove biraju prema žanru, te samo 2 % onih koji biraju filmove prema preporuci knjižničara/knjižničarke.

13. Način odabira filma za posudbu

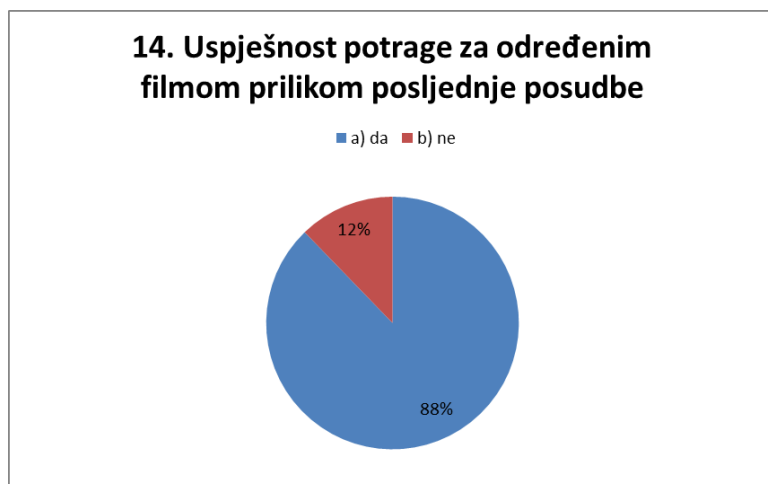
- a) tražim određeni film za koji sam čuo/čula da je dobar
- b) molim knjižničarku da mi preporuči neki dobar film
- c) pregledavam filmsku zbiku i odabirem film koji se čini dobar
- d) biram među izloženim novim filmovima
- e) biram prema žanru
- f) biram na neki drugi način

Grafikon 13. Način odabira filma za posudbu

14. Uspješnost potrage za određenim filmom prilikom posljednje posudbe

Na ovo pitanje, prikazano na *Grafikonu 14.*, većina ispitanika, njih 88 %, odgovorila je potvrdno, dok 12 % ispitanika prilikom posljednje posudbe nije pronašlo željeni film.

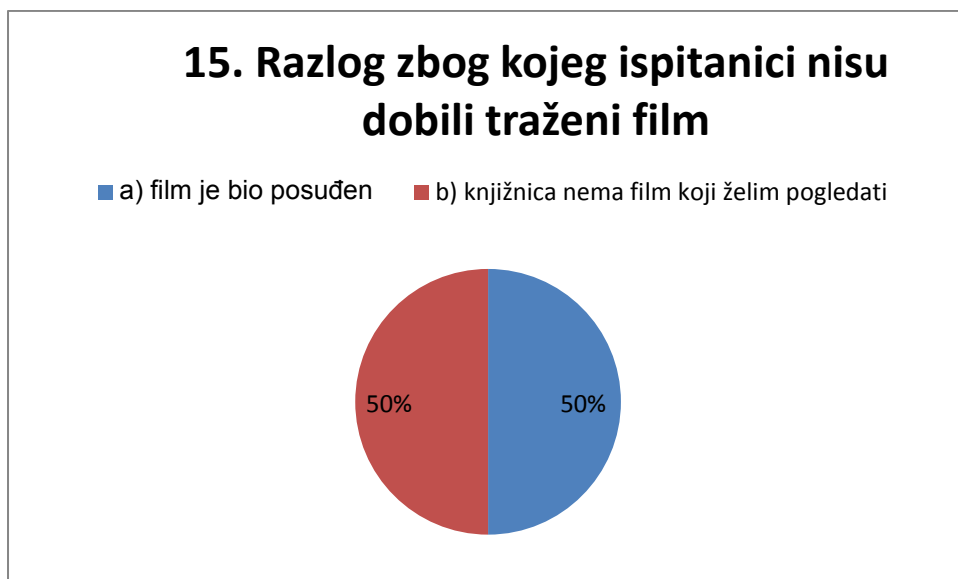

Grafikon 14. Uspješnost potrage za određenim filmom prilikom posljednje posudbe

15. Razlog zbog kojih ispitanici nisu dobili traženi film

Na ovo su pitanje odgovarali samo oni ispitanici koji su u prethodnom pitanju odgovorili da nisu došli do željenog filma prilikom posljednje posudbe. Ovim se anketnim pitanjem željelo saznati koji je razlog zbog kojeg nisu mogli doći do filma, ne bi li ti odgovori pomogli u poboljšanju zbirke. Iako je bilo ponuđeno više odgovora: a) film je bio posuđen, b) knjižnica nema film koji želim pogledati, c) nisam mogao/mogla pronaći film, d) knjižničar/ka nije mogao/mogla pronaći film i e) nešto drugo, ispitanici su zaokružili samo jedan od prva dva odgovora kao razlog zbog kojeg nisu dobili traženi film: njih 50 % iz razloga što je film koji su tražili bio posuđen, i drugih 50 % iz razloga što knjižnica nema film koje žele pogledati (*Grafikon 15.*). Dakle, iz odgovora možemo zaključiti da ispitanici nemaju problema sa snalaženjem na policama, odnosno pretragom u katalogu te da knjižničari uvijek pronađu traženo ukoliko je ono dostupno. Moguće smjernice za daljnji razvoj zbirke mogu se tražiti u većem broju određenih traženih naslova (da bi se otklonio problem „film je posuđen“)

odnosno nabavkom većeg broja određenih filmova, na način na koji su pokazali odgovori na pitanje 12.

Grafikon 15. Razlog zbog kojeg ispitanici nisu dobili traženi film

6.2. ANALIZA POSUDBE FILMSKE GRAĐE IZ KNJIŽNIČNOG PROGRAMA ZAKI

6.2.2. STATISTIČKI PODACI POSUDBE U OGRANCIMA GRADSKE KNJIŽNICE RIJEKA ZAMET I DRENOVA

Rezultatima ankete su također pridodani statistički podaci iz knjižničnog programa *Zaki* o posudbi filmske građe za 2014., 2015. i 2016. godinu, prikazani na *Grafikonu 16*.

U ograncima Zamet i Drenova Gradske knjižnice Rijeka iz statističkih su podataka knjižničnog programa *Zaki* dobiveni podaci o posudbi filmske građe.

Građa je u statističkim podacima za 2014. i 2015. podijeljena na *knjige, glazbenu i video-građu*, a za 2016. na *knjige, zvučnu, vizualnu i elektroničku građu*.

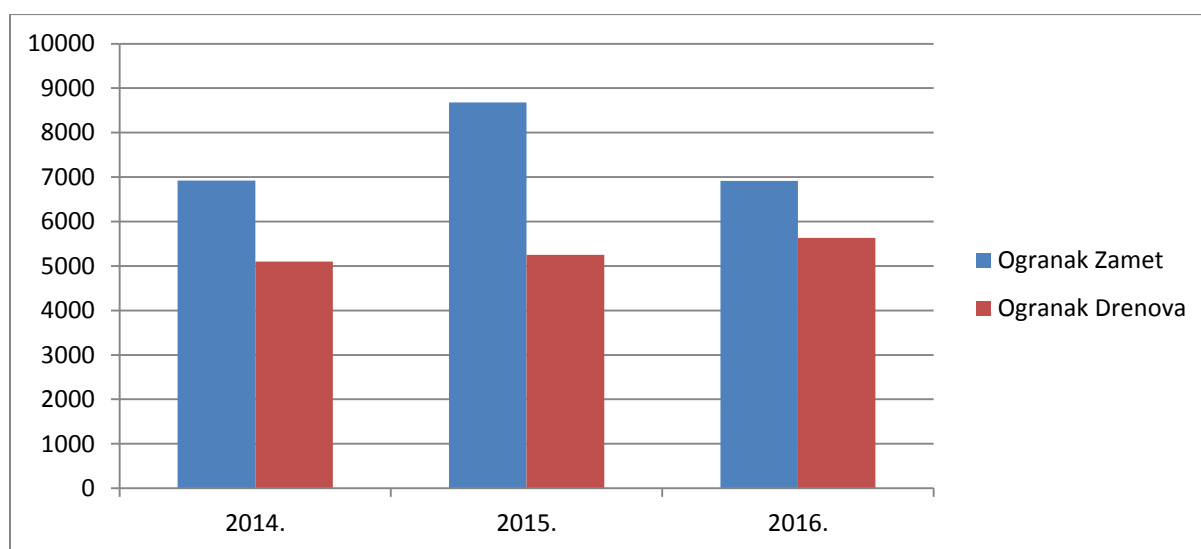

U ogranku Zamet je 2014. posuđeno 6925 jedinica filmske građe, a 2015. bilježi se veliko povećanje na 8682 posudbi. Podaci za 2016. pak bilježe pad na 6917 posudbi.

Na ogranku Drenova je 2014. posuđeno 5098 jedinica filmske građe, 2015. godine 5251 jedinica te građe a 2016. posuđeno je 5633 jedinica filmske građe.

Tako se iz podataka na ogranku Zamet vidi da 2015. u odnosu na 2014. broj posudbe filmske građe porastao za 1757 jedinica građe, dok 2016. posudba bilježi pad za 1765 jedinica građe. Možemo zaključiti da je nakon iznimno velikog rasta posudbe 2015. u odnosu na 2014., broj posudbi filmske građe na ogranku Zamet u padu.

Na ogranku Drenova se 2015. u odnosu na 2014. bilježi porast posudbe za 153 jedinica filmske građe. Iduće godine 2016. vidljiv je porast posudbe za 382 jedinice te građe. Dakle, na ogranku Drenova je u posljednje tri godine zabilježen stalni rast posudbe filmske građe.

Grafikon 16. Statistički podaci iz knjižničnog programa Zaki o posudbi filmske građe za 2014., 2015. i 2016. godinu u ograncima Zamet i Drenova

6.3. ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA

Kroz anketni upitnik željelo se osvijetliti korisnički segment na konkretnom primjeru filmske zbirke Gradske knjižnice Rijeka. Cilj istraživanja je bio utvrditi zadovoljstvo korisnika i učestalost korištenja filmskom zbirkom Gradske knjižnice Rijeka, čime se željelo saznati na koji način i koliko postojeća filmska zbirka zadovoljava potrebe korisnika. Rezultati istraživanja bi mogli poslužiti kao smjernice za razvoj filmske zbirke u Gradskoj knjižnici Rijeka, ali i kao segment za nastavak istraživanja filmskih zbirki (kroz istraživanja konteksta, izgradnje zbirke, važnost knjižničara za zbirku) te, u konačnici, kao dio novih saznanja za unapređenje i poboljšanje kvalitete filmskih zbirki u Hrvatskoj.

Istraživanje je pokazalo da su kod ispitanih korisnika zadovoljstvo i korisnost filmske zbirke na visokoj razini (obje prosječne ocjene iznose 4,00), što pokazuje da je usluga filmske zbirke u Gradskoj knjižnici Rijeka korisna i na visokoj razini i da ju kao takvu treba unapređivati. Iz odgovora se većinom iščitava potreba ispitanih korisnika za više novih te kulturnih filmskih naslova.

S obzirom da je većina ispitanika ženskog spola možemo zaključiti da filmsku zbirku najviše koriste žene, a najveći dio ispitanika je radno aktivno stanovništvo, odnosno spada u dobnu kategoriju od 25 do 65 godina.

Iz odgovora ispitanika anketnog upitnika možemo zaključiti da filmska zbirka u Gradskoj knjižnici Rijeka ima većinom stalne korisnike koji ju koriste više od tri godine, a filmove posuđuju najčešće nekoliko puta mjesečno, većinom u svom matičnom odjelu. Istraživanje je pokazalo da korisnici filmove posuđuju većinom zbog razonode u slobodno vrijeme i to najviše igrane filmove.

Istraživanje je pokazalo da većina ispitanih korisnika na licu mjesta bira film, odnosno pregledava zbirku i bira film koji im se čini dobar, većina pronađe traženi film, a oni koji ne, ne nalaze ga iz razloga što je ili film posuđen ili ga knjižnica nema.

Također je važno ukazati da postoje razlike među ograncima knjižnice, te je stoga bitno, pri izgradnji zbirke, individualno pristupiti svakoj filmskoj zbirci odnosno svakom ogranku.

Upravo su u tom smislu važni i statistički podaci, koji su pokazali da je u ogranku Drenova u posljednje tri godine zabilježen stalni rast posudbe filmske građe, dok je u ogranku Zamet, nakon velikog rasta posudbe 2015. u odnosu na 2014., broj posudbi filmske

građe u 2016. na ogranku Zamet u padu. U tom smislu, koristeći dobivene podatke, trebalo bi pokušati naći način da se korištenje filmske zbirke na ogranku Zamet vrati na uzlaznu putanju.

7. ZAKLJUČAK

Filmske zbirke danas su prisutne u svim knjižnicama, s obzirom da su audiovizualna i multimedijaska građa danas nezamjenjiv dio naše kulturne baštine i ulaze u sve vrste knjižnica.

No bez obzira na stav o njihovoj važnosti, iskazan i u *Smjernicama za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama*, takva je građa u praksi i dalje zanemarena u odnosu na knjižnu građu. Osim toga, problematična je i nedovoljna filmska obrazovanost knjižničara koji rade s takvim zbirkama, velik broj filmskih zbirki u kojima dominiraju popularni, najčešće holivudski igrani filmovi, odnosno zbirke u kojima nema dovoljno raznolike ponude filmova iz svijeta i Hrvatske, kao i nepostojanje inicijative i nerješavanje problema takve neraznolike filmske ponude od strane nadležnih institucija. Knjižnice bi u izgradnji filmskih zbirki trebale identificirati i potencijalne korisnike te konstantno istraživati trenutne korisničke potrebe.

Razvoju filmskih zbirki u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj tako predstoji još puno posla. Prije svega, ključno je osvijestiti vrijednosnu hijerarhiju unutar knjižnica, konkretno, promijeniti ukorijenjeni stav da je film inferioran knjizi.

Za cjelokupnu sliku, u daljnjim bi istraživanjima osim korisničkog segmenta trebalo istražiti i kontekst, odnosno okolnosti djelovanja knjižnica u Hrvatskoj, zatim važnost knjižničareva djelovanja za zbirku, kao i proces izgradnje pojedine filmske zbirke, čime bi se dobili potpuni podaci za daljnji razvoj određene filmske zbirke u knjižnici.

LITERATURA

1. ABC-CLIO. Online Dictionary for Library and Information Science. http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_A.aspx (25.12.2016.)
2. Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova / uredila Sanja Vukasović-Rogač. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010.
3. Cej, Višnja; Grašić-Kvesić, Tea; Silić, Tomislav. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str.145.-168.
4. Cohen Louis; Manion, Lawrence; Morrison, Keith. Metode istraživanja u obrazovanju. 5. izd. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2007.
5. Črnjar, Ljiljana; Silić, Andreja. Pogled i iskustva Gradske knjižnice Rijeka u uvođenju novih medija u svakodnevni rad. // Knjižnica i mediji : zbornik / priredili Ranka Javor ... [et al.]. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006., str. 47.- 60.
6. Dragičević Šešić, Milena; Stojković, Branimir. Kultura: Menadžment, animacija, marketing, Zagreb : Kulturno informativni centar, 2013.
7. Duić, Mirko. Filmske zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama: doktorski rad. Zadar : Filozofski fakultet, 2015.
8. Filmski leksikon : A-Ž. / urednici Bruno Kragić ... [et al.], 2003. <http://film.lzmk.hr/> (19.01.2017.)
9. Gilić, Nikica. Filmske vrste i rodovi, 2013. [http://elektronickeknjige.com/knjiga/gilic-nikica/filmske-vrste-i-rodovi/4-filmske-vrste/\(15.01.2017.\)](http://elektronickeknjige.com/knjiga/gilic-nikica/filmske-vrste-i-rodovi/4-filmske-vrste/(15.01.2017.))

10. Gradska knjižnica Rijeka. Ogranak Drenova. <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Ogranak-Drenova> (18.2.2017.)
11. Gradska knjižnica Rijeka. Ogranak Zamet. <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Ogranak-Zamet> (18.02.2017.)
12. Handman, Gary. A view outside the mainstream. // American Libraries 34, 10(2003), str. 38.-40.
13. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2016. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4565> (25.12.2016.)
14. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
15. ISBD : međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izdanje. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014.
16. Keenan, Stella; Johnston Colin. Concise Dictionary of Library and Information Science. K.G. Saur Verlag: Munchen, 2000. Dostupno i na: <https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=qnAWqvt0iygC&oi=fnd&pg=PA1&dq=glossary+of+library+and+information+science&ots=BErv5fUWj0&sig=v6YKIT4o9f31XleoBA-#v=onepage&q=glossary%20of%20library%20and%20information%20science&f=false> (25.12.2016.)
17. Kukuljica, Mato. Aktualni problemi u zaštiti i restauraciji filmskog gradiva. // Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova / uredila Sanja Vukasović-Rogač. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2010.

18. Milas, Goran. Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2005.
19. Miura, Gregory. Izvan granica tradicionalnog nasljeđa : kako omogućiti trajni pristup multimedijским sadržajima kroz postupke emulacije i kontekstualizacije. // Audiovizualna građa i nasljeđe : zbornik radova / uredila Sanja Vukasović- Rogač . Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010.
20. Nekonvencionalna građa u bibliotekama / redakcija Veseljko Velčić...[et al]. Zagreb : Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, 1991.
21. Pelc, Milan. Pismo – knjiga – slika : uvod u povijest informacijske kulture. Zagreb : Golden Marketing, 2002.
22. Royan, Bruce. Audiovizualna građa i nasljeđe. // Audiovizualna građa i nasljeđe : zbornik radova / uredila Sanja Vukasović- Rogač. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010.
23. Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
24. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. 1999. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (25.12.2016.)
25. Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj : od početaka do današnjih dana. Zagreb : Školska knjiga, 2015.
26. Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Drugo, prošireno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Matica Hrvatska, 2006.
27. Šupraha-Perišić, Milka. Gradska biblioteka Sušak: 1930.-1962. // Gradska knjižnica Rijeka 1849.-1930.-1962.-2000. / uredila Tatjana Aparac-Jelušić. Rijeka : Gradska knjižnica Rijeka, 2000., str. 74.-89.

28. UNESCO-v manifest za narodne knjižnice, 1994.
http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (17.01.2017.)

29. Vukasović-Rogač, Sanja. Audiovizualna građa u knjižnicama : Knjižnice grada Zagreba danas. // Audiovizualna građa i nasljeđe : zbornik radova / uredila Sanja Vukasović- Rogač. Zagreb : 2010.

30. Widzinski, Lori. The evolution of media librarianship: A tangled history of change and constancy. //SIMILE; Studies In Media &Information Literacy Education 1, 3(2001), str.1.-11.

31. Zakon o knjižnicama, 2009. <http://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama> (20.02.2017.)

FOTOGRAFIJE

1. Slika 1. Dio filmske zbirke na Ogranku Drenova. <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Ogranak-Drenova> (20.02.2017.)
2. Slika 2. Igrani filmovi na ogranku Drenova. Fotografirale knjižničarke s odjela. (20.02.2017.)
3. Slika 2. Dio filmske zbirke na Ogranku Zamet. Fotografirale knjižničarke s odjela. (20.02.2017.)
4. Slika 4. Dječji i animirani filmovi na Ogranku Zamet. Fotografirale knjižničarke s odjela. (20.02.2017.)

GRAFIKONI

Grafikon 1. Dob ispitanika

Grafikon 2. Spol ispitanika

Grafikon 3. Kategorija ispitanika/zaposlenje

Grafikon 4. Dužina korištenja filmske zbirke

Grafikon 5. Korištenje jednog ili više odjela za posuđivanje filmova

Grafikon 6. Učestalost posuđivanja filmova

Grafikon 7. Razlozi korištenja filmske zbirke

Grafikon 8. Najčešće posuđivani tipovi filmova

Grafikon 9. Najčešće posuđivani filmski žanrovi

Grafikon 10. Zadovoljstvo filmskom zbirkom u knjižnici

Grafikon 11. Procjena korisnosti filmske zbirke

Grafikon 12. Načini poboljšanja filmske zbirke

Grafikon 13. Način odabira filma za posudbu

Grafikon 14. Uspješnost potrage za određenim filmom prilikom posljednje posudbe

Grafikon 15. Razlog zbog kojeg ispitanici nisu dobili traženi film

Grafikon 16. Statistički podaci iz knjižničnog programa *Zaki* o posudbi filmske građe za 2014., 2015. i 2016. godinu u ograncima *Zamet* i *Drenova*

PRILOG 1. ANKETNI UPITNIK

ANKETA O ZADOVOLJSTVU KORISNIKA I UČESTALOSTI KORIŠTENJA FILMSKOM ZBIRKOM U GRADSKOJ KNJIŽNICI RIJEKA

Za potrebu izrade diplomskog rada na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, na temu ***Filmska zbirka Gradske knjižnice Rijeka: Zadovoljstvo korisnika i učestalost korištenja***, molim Vas da odvojite nekoliko minuta svog vremena i ispunite ovaj anketni upitnik. Istraživanju je cilj ispitati Vaše zadovoljstvo filmskom zbirkom kao i učestalost Vašeg korištenja njome. Anketa sadrži 15 pitanja i anonimna je. Upitnik ispunite stavljanjem znaka „X“ u kvadratić uz odabrani odgovor te upisivanjem odgovora na crtu kada je takva mogućnost ponuđena.

Hana Dagostin
hana.dagostin@gkri.hr

1. Kojoj dobnoj skupini korisnika knjižnice pripadate?

- ☐ mlađi od 13 g.
- ☐ 13-18 godina
- ☐ 19-24 godina
- ☐ 25-64 godina
- ☐ 65 i više godina

2. Spol

- ☐ ženski
- ☐ muški

3. Jeste li zaposleni?

- ☐ da
- ☐ ne
- ☐ školujem se/studiram
- ☐ umirovljen/a sam

4. Koliko dugo koristite filmsku zbirku na odjelu Knjižnice?

- ☐ manje od godinu dana
- ☐ od jedne do tri godine
- ☐ više od tri godine

5. Koristite li se samo filmskom zbirkom ovog odjela ili posuđujete filmove i u ostalim odjelima s filmskim zbirkama?

- ☐ koristim se samo ovim odjelom
- ☐ koristim se i ostalim odjelima Knjižnice

6. Koliko često posuđujete filmove?

- ☐ nekoliko puta godišnje
- ☐ jednom mjesečno
- ☐ nekoliko puta mjesečno
- ☐ jednom tjedno

7. Koji je najčešći razlog Vašeg korištenja filmske zbirke?

- ☐ posudba filmova za razonodu u slobodno vrijeme
- ☐ posudba filmova za potrebe škole/studija/ posla
- ☐ posudba za drugog člana obitelji
- ☐ nešto drugo _____

8. Koji tip filma najčešće posuđujete? (označite samo jedan odgovor)

- ☐ igrani film
- ☐ dokumentarni film
- ☐ animirani film

9. Koje filmske žanrove najčešće posuđujete (moguće je označiti više odgovora)?

- ☐ melodrama
- ☐ triler
- ☐ komedija
- ☐ ljubavni
- ☐ filmove strave
- ☐ kriminalistički film
- ☐ akcijski film
- ☐ mjuzikl
- ☐ pustolovni film
- ☐ western
- ☐ fantastika
- ☐ dječji film
- ☐ animirani film

10. Koliko ste zadovoljni filmskom zbirkom u Vašoj knjižnici (1 - izrazito nezadovoljan/na, 5-izrazito zadovoljan/na)?

- ☐ 1   ☐ 2   ☐ 3   ☐ 4   ☐ 5

Na crtu možete napisati dodatni komentar.

---

11. Molim Vas da procijenite koliko Vam je filmska zbirka korisna, odnosno u kojoj mjeri zadovoljava vaše potrebe (1 – uopće mi nije korisna, 5 – izrazito mi je korisna)?

- ☐ 1   ☐ 2   ☐ 3   ☐ 4   ☐ 5

Na crtu možete napisati dodatni komentar.

---

12. Na koji način bi se, po Vašem mišljenju, filmska zbirka mogla poboljšati (moguće je označiti više odgovora)?

- ☐ nabavom više filmskih klasika/kinotečnih naslova/festivalskih filmova
- ☐ nabavom više popularnih filmova
- ☐ nabavom više novijih filmova

- ☐ nabavom više dokumentarnih filmova, odnosno edukativnih filmova za potrebe nastave/studija/posla
  - ☐ nabavom više dječjih filmova
  - ☐ na neki drugi način (dopišite koji)
-

13. Na koji način najčešće odabirete film koji ćete posuditi (moguće je označiti više odgovora)?

- ☐ tražim određeni film za koji sam čuo/čula da je dobar
- ☐ molim knjižničarku da mi preporuči neki dobar film
- ☐ pregledavam filmsku zbirku i odabirem film koji mi se čini dobar
- ☐ biram film među izloženim novim filmovima
- ☐ biram film prema žanru (npr. kriminalistički, horor, ljubavni...)
- ☐ biram filmove na neki drugi način (napišite koji) _____

14. Ako ste prilikom posljednje posudbe tražili neki određeni film, jeste li ga dobili?

- ☐ da
- ☐ ne

15. Ako ne, navedite razlog zašto niste dobili traženi film (označite samo jedan odgovor)?

- ☐ film je bio posuđen
- ☐ knjižnica nema film koji želim pogledati
- ☐ nisam mogao/mogla pronaći film
- ☐ knjižničar/ka nije mogao/mogla pronaći film
- ☐ nešto drugo (upišite što) _____

Hvala na sudjelovanju!

SAŽETAK

NASLOV RADA: Filmska zbirka Gradske knjižnice Rijeka : Zadovoljstvo korisnika i učestalost korištenja

SAŽETAK: Diplomski rad bavi se istraživanjem zadovoljstva korisnika i učestalošću korištenja filmskom zbirkom u Gradskoj knjižnici Rijeka, kao pokazateljima kvalitete i korisnosti te knjižnične usluge. Rezultati istraživanja mogu poslužiti kao smjernice za daljnji razvoj filmske zbirke u Gradskoj knjižnici Rijeka, ali i kao segment za nastavak istraživanja filmskih zbirki u narodnim knjižnicama, te, u konačnici, kao dio novih saznanja za poboljšanje kvalitete filmskih zbirki u knjižnicama u Hrvatskoj.

KLJUČNE RIJEČI: filmska građa, filmska zbirka, audiovizualna i multimedijaska građa, korisnici knjižnice

SUMMARY

TITLE OF THE PAPER: Film Collection of Rijeka City Library : Users Satisfaction and Frequency of Use

ABSTRACT: This paper is focused on the research of users satisfaction and frequency of use of Rijeka City Library film collection, as indicators of quality and usefulness of this library service. The results of this research can be used as guidelines for further development of film collection in Rijeka City Library, but also as a part of further research of film collections in public libraries, and, finally, as a part of new knowledge to improve the quality of film collections in libraries in Croatia.

KEYWORDS: film materials, film collection, audiovisual and multimedia materials, library users

BIOGRAFSKA NATUKNICA

Hana Dagostin završila je diplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Rad u knjižničarstvu započinje 2013. u sklopu stručnog osposobljavanja za zvanje knjižničara u Gradskoj knjižnici Rijeka, u kojoj se nakon toga i zapošljava. Godine 2014. upisuje izvanredni diplomski studij bibliotekarstva na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.